

AAK...CESTA K POROZUMĚNÍ

ÚVODNÍ INFORMACE 😊

komunikace – lidský vztah

lingvistický aspekt

praktický aspekt

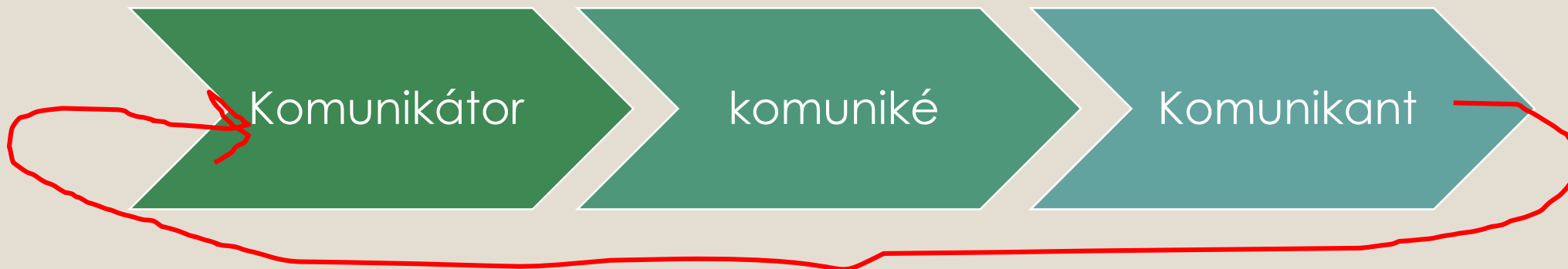
být pochopen/a

vyjádřit se

porozumět
okolnímu světu

Systemy AAK

- všechny prostředky, které umožňují komunikovat jinak a lépe než přirozenými prostředky
  - pokud je jejich funkce omezena nebo zcela chybí
- kompenzace anebo nahrazení závažného narušení komunikační schopnosti
- využití v expresivní i receptivní úrovni

Vymezení základních pojmů

- **alternativní komunikace**
- závažné formy narušené komunikační schopnosti
- výrazné narušení verbální komunikace
- náhrada mluvené řeči

Vymezení základních pojmů

- **augmentativní komunikace**
- podpora již existujících komunikačních možností a schopností
- rozšíření na adekvátní úroveň – záleží na potřebách klienta

Cíl AAK

- umožnit jedincům se závažnými poruchami komunikačního procesu aktivní dorozumívání
- zapojení do života společnosti

isaac +

ISAAC supports and encourages the best possible communication

for people with complex communication needs.

Cílová skupina – uživatelé AAK

- Variabilita speciálních vzdělávacích potřeb
- Variabilita věkových kategorií
- Variabilita aplikovaných systémů

Cílová skupina – uživatelé AAK

- **vývojová narušení komunikačního procesu**
- obtíže vývojového charakteru
- specifika získaných obtíží

Aplikace AAK

- **získané poruchy a degenerativní onemocnění**
- poškození CNS
- cévní mozkové příhody
- úrazy
- degenerativní onemocnění různého charakteru

Aplikace AAK

- **Limity komunikační schopnosti**
- **specifika základních komunikačních mechanismů**
- produkce
  - formální složka
  - obsahová složka
- porozumění

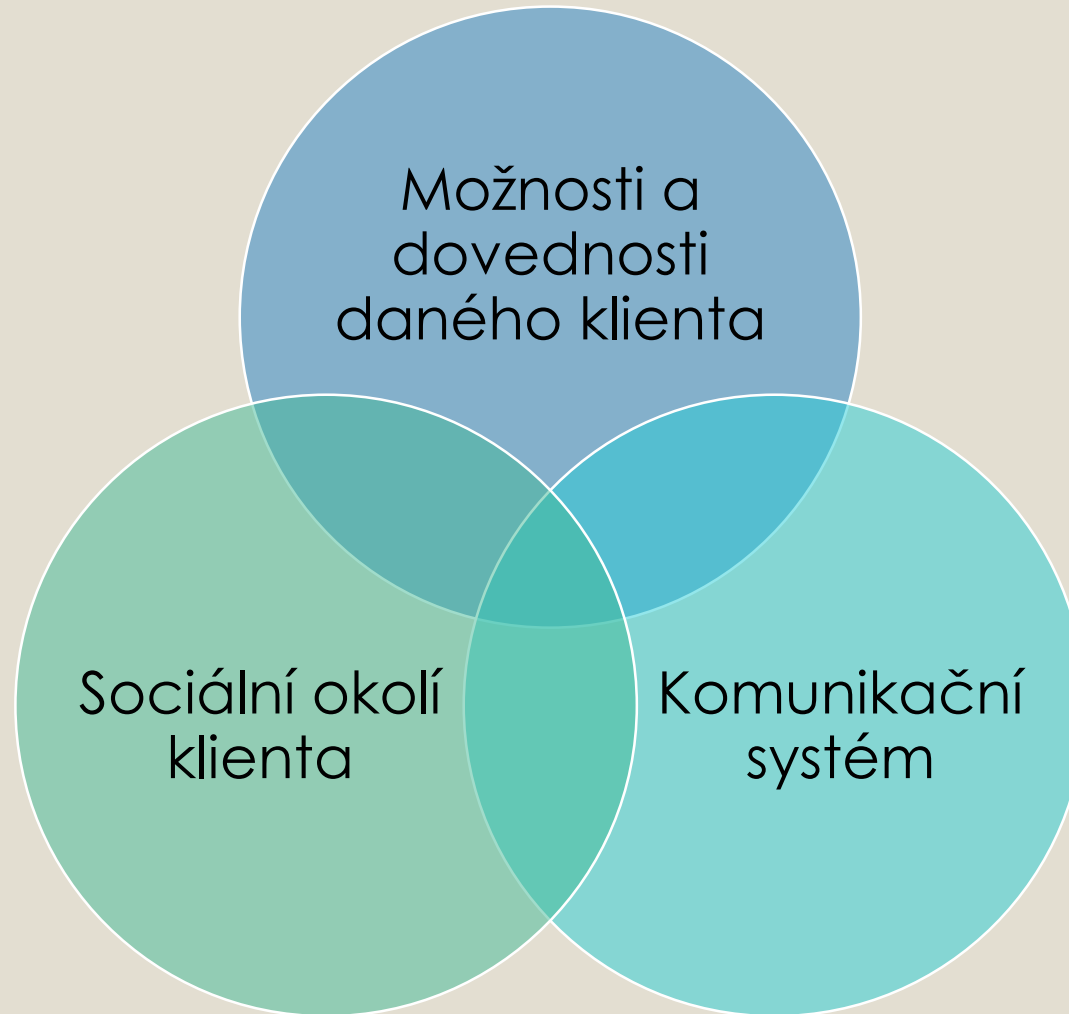
Přínos systémů AAK

- NEVÝHODY
- VÝHODY

Přínos systémů AAK

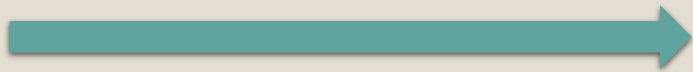
- **Potenciál pro další osobní rozvoj klienta**
- psychický
- kognitivní
- komunikativní a sociální
- doprovázejí vývoj jazyka
- mohou usnadnit přístup ke čtení a psaní
- součást vzdělávání osob s postižením – mají reedukativní význam

Zvládnutí komunikace pomocí AAK systémů

Zvládnutí komunikace pomocí AAK systémů

- faktor času – způsob fungování systému x jeho implementace v praktické komunikaci
  - flexibilní komunikace prostřednictvím AAK systému – čas a zkušenost
  - „učíme se cizí jazyk“ x „učíme se ovládat AAK systém“ – reálné interakce
- důležitá role sociálního okolí
- vzdělávání a podpora rodičů, učitelů....

Pohled matek	Pohled otců
přijetí jiné formy komunikace sociálním okolím	rozšíření vlastních poznatků o problematice AAK
rozvoj informovanosti a podpora uživatelů AAK ze strany sociálního okolí	prognóza rozvoje komunikační schopnosti dítěte
rozšíření vlastních poznatků o problematice AAK získání technických pomůcek (počítače, komunikátorů)	nalezení dobrovolníků, kteří by s dítětem pracovali
prognóza rozvoje komunikačních potřeb dítěte	nalezení finančních zdrojů pro pořízení komunikačních pomůcek a dalších nezbytných služeb
nalezení podpůrných skupin pro rodiče a děti užívajících AAK nalezení odborníků pro práci s dítětem	zařazení komunikačních pomůcek v domácím prostředí dokázat naučit dítě využívat komunikační pomůcku

FACILITAČNÍ STRATEGIE

Komunikační pas

Komunikační pas

- **Pozitivně informuje o možnostech a potřebách dané osoby – součást facilitačních strategií**
- Zkušenosti a názory blízkých osob
- Osobní informace – oslovení 😊
- Způsob komunikace – specifikace komunikační schopnosti, užívaného systému, pomůcky
- Specifika interakce – mluvčí ↔ komunikační partner
- Komunikační tempo – výzva/otázka – reakce/odpověď
- Porozumění a jeho podpora
- Oblíbené činnosti, témata – podněty ke komunikaci
- Činnosti – samostatné zvládnání/potřeba pomoci a její upřesnění

(Cataix-Negre, 2017)

Bien - L... aider à l'adèle pour une communication respectueuse et réussie, en sachant quoi faire et comment le faire - E. Cataix Negre

PASSEPORT DE COMMUNICATION

Nom: _____
Prénom: _____
Date de naissance: _____
Mis à jour le: _____

J'amorce l'échange: _____
Ma manière de communiquer: _____
autre: _____

Dispositif de communication: _____
sélectionner: _____
précisions: _____
Pour que je comprenne mieux: _____

Mon comportement: _____
La réponse de l'adulte: _____

J'aime: _____
Je n'aime pas: _____

Autre: _____

Modèle créé par Genevieve Fabbro, Chloé et Jean-Luc Perrin, 2012. Équipe de Communication Autisme et E.C. Cataix Negre et ses équipes. Photographie: PC/Magasin d'Inform.

Komunikační pas pro případ úrazu a nouze

NHS

Komunikační pas pro případ úrazu a nouze

Lékaři a zdravotníci, prosím, podívejte se na můj komunikační pas, dříve než začnete léčbu

- Věci, které o mně musíte vědět**
- Tyto věci jsou pro mě důležité
- Věci, které mám a nemám rád/a

Co mám rád/a: například - co mě baví, co se mi líbí?

Co nemám rád/a: například - křik, jídlo, co nejím, fyzický kontakt.

Věci, které mám rád/a
Prosím, dělejte:

Věci, které nemám rád/a
Prosím nedělejte:

Komunikační pas

- Souhrn informací o uživateli AAK
- navázání kontaktu
- průběh interakce
- **Pozitivně informuje o možnostech a potřebách klienta**

Obsah

- způsob komunikace
- specifikace užívaného systému, pomůcky
- **způsob vyjádření ano/ne**

Příklady vyjádření ano/ne

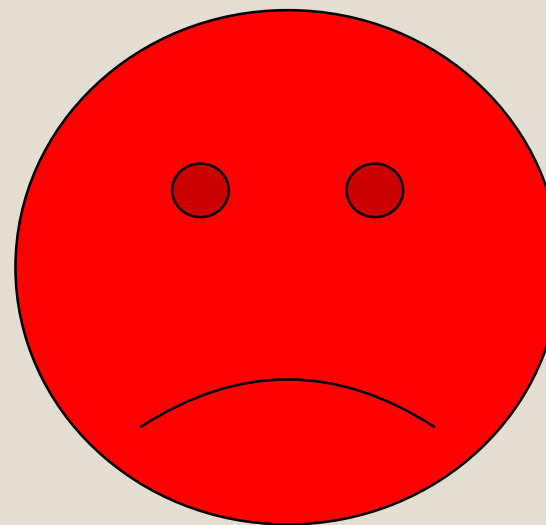
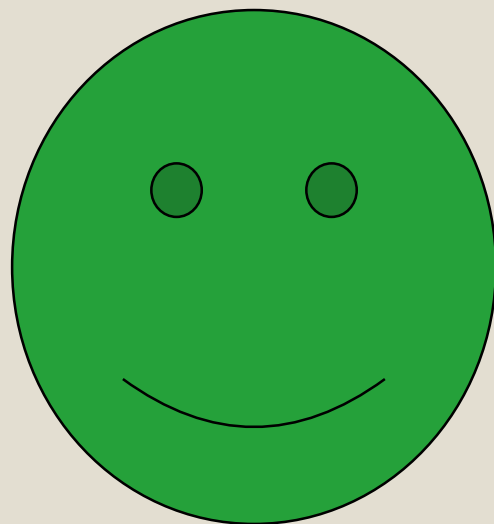
- Tradiční verbální vyjádření a jeho modifikace
  - Neverbální vyjádření – klíčová je diametrální odlišnost využitých signálů
  - gesta
  - pohled očí
  - mrknutí
  - stisk ruky
  - Symboly
  - Text
-
- Komunikační pomůcky k vyjádření ano/ne – signální zařízení – bzučák, světlo

Další příklady ano/ne komunikátor iTalk 2

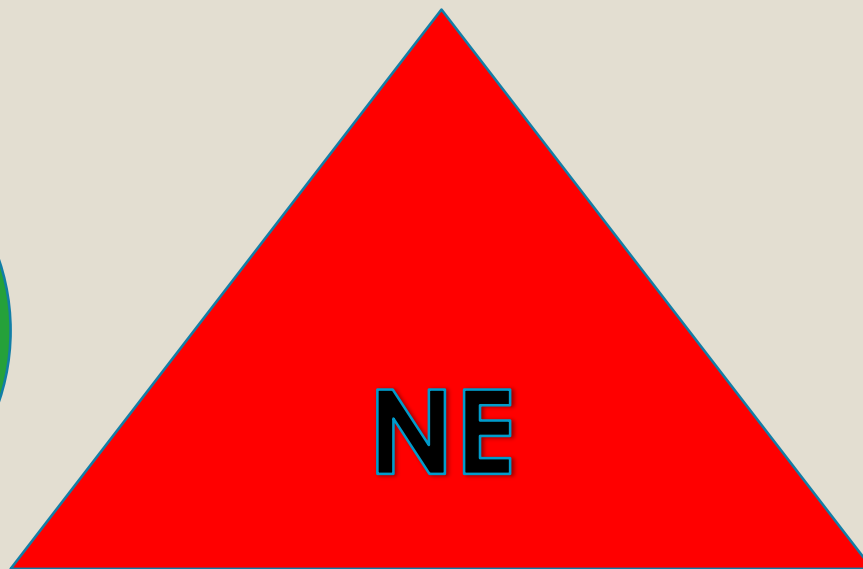

Příklady vyjádření ano/ne

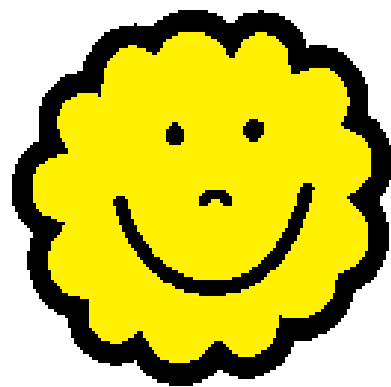

Příklady vyjádření ano/ne

Další příklady ano/ne

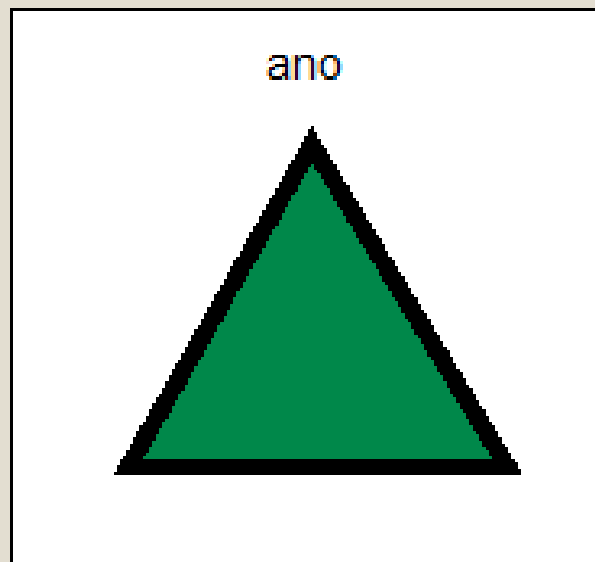
ano

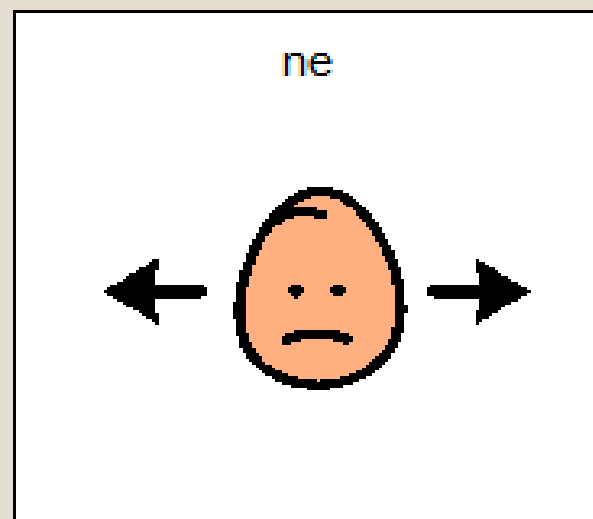
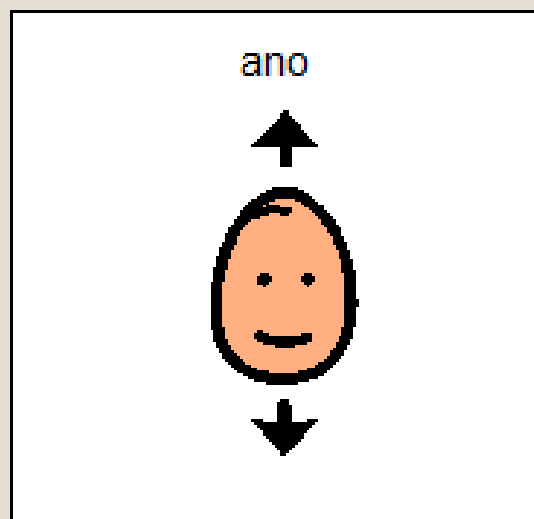
ne

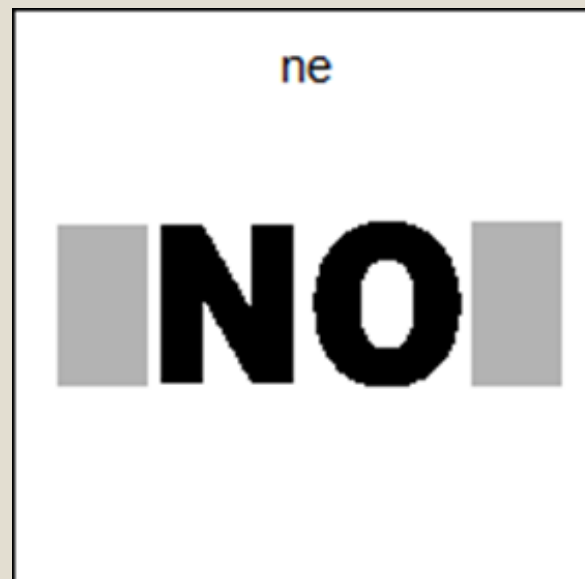
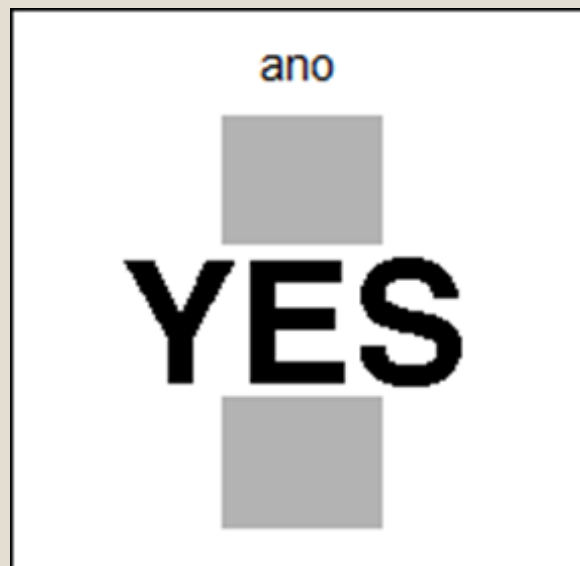
Další příklady ano/ne

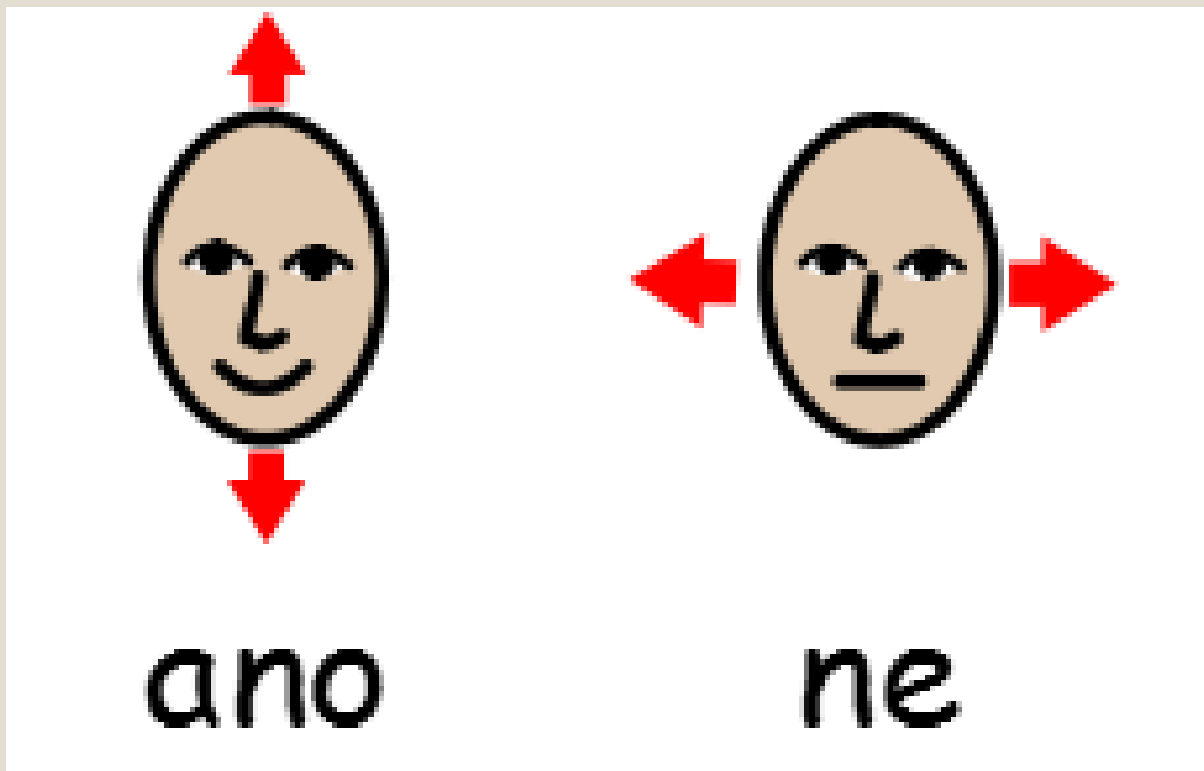
Další příklady ano/ne

Další příklady ano/ne

Další příklady ano/ne

Další příklady ano/ne

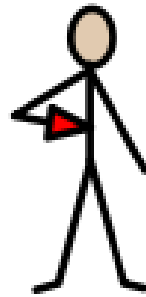

Další příklady ano/ne

já

souhlasím

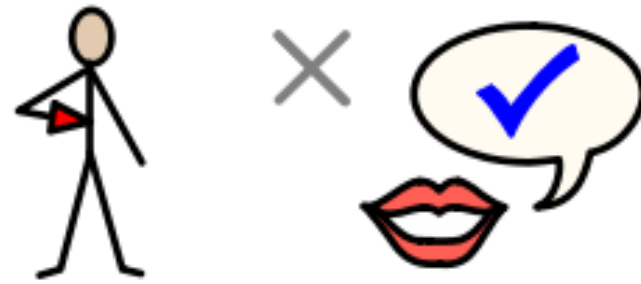
já

nesouhlasím

Další příklady ano/ne

já souhlasím

já nesouhlasím

Další obsah komunikačního pasu

- charakteristika „prostorového uspořádání komunikace“
- motorické a percepční možnosti uživatele
- pozice – komunikační partner x uživatel AAK
- uživatel AAK x pomůcka

Další obsah komunikačního pasu

- charakteristika komunikačního tempa
- vhodný způsob kladení otázek
- forma a struktura dotazu

Další obsah komunikačního pasu

- Porozumění sdělení komunikačního partnera
- Soubor znaků a symbolů pro komunikačního partnera
- Usnadnění vzájemného porozumění

Další obsah komunikačního pasu

- výčet témat, o kterých osoba může mluvit
- výčet témata, o kterých osoba ráda mluví
- charakteristika způsobu vyjádření emocí

Další obsah komunikačního pasu

- výčet činností, které osoba zvládá samostatně
- výčet činností, v nichž daná osoba potřebuje pomoc
- specifické informace vztahující se např. ke zdravotnímu stavu klienta
- kontaktní osoby

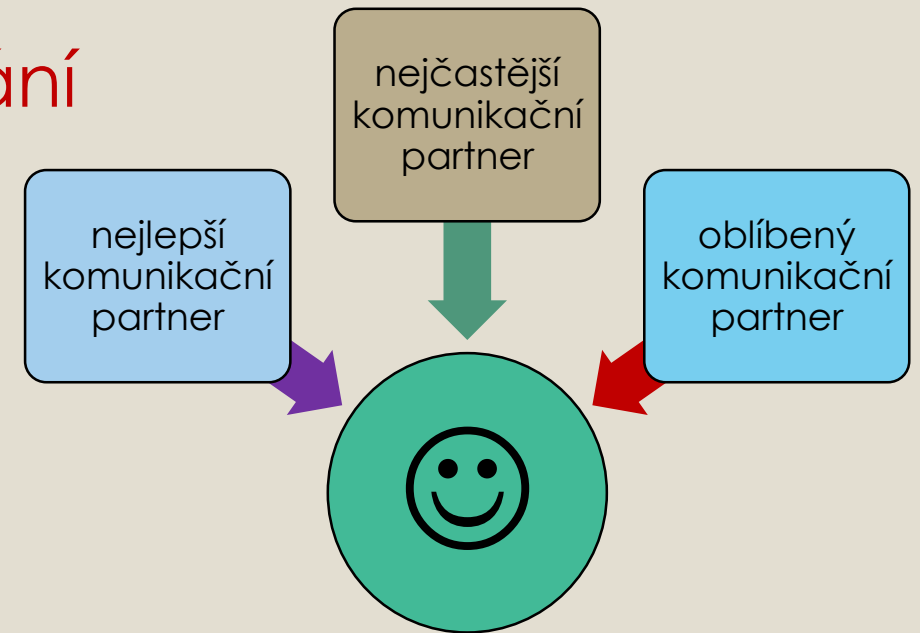

Dynamické hodnocení komunikace

- I. Komunikační dovednosti
- II. Komunikační chování a strategie (komunikačního) partnera
- III. Role prostředí v komunikačním chování

(dle Snell & Loncke, 2002; Loncke, 2014; Cataix-Negre, 2017)

Dynamické hodnocení komunikace

I. Komunikační dovednosti dítěte

1. **Individuální informace** – odborná intervence, vzdělávání
2. **Sledování forem komunikace/signálů** – interakce s blízkými
3. **Prostředky užívané k vyjádření požadavků/potřeb/emocí** – primární potřeby + porozumění
4. **Hodnocení kompetencí** – užívané prostředky, jejich srozumitelnost, přijatelnost komunikačního chování, záměrnost komunikace + opravné strategie
5. **Potenciál pro využití dalších forem komunikace** – porozumění a praktické využití dalších prostředků komunikace

Dynamické hodnocení komunikace

II. Komunikační chování a strategie komunikačního partnera (KP)

- **Vzájemné naladění v interakci** – snaha komunikovat a porozumět
- **Situace neporozumění** – KP/dítě – aplikované postupy
- **Zahájení a průběh interakce** – participace – vytváření komunikačních příležitostí – aktivizace
- **Pohotovost komunikačního partnera** – adaptace sdělení dle potřeby dítěte – propojení různých forem komunikace
- **Rovnováha v komunikaci** – mluvčí : posluchač
- **Celková úspěšnost interakce**
- **Komunikační bariéry** – z pohledu dospělých i vrstevníků

Dynamické hodnocení komunikace

III. Role prostředí v komunikačním chování

- **Kontakt s dalšími osobami** – frekvence, časový rozsah, příležitost
- **Dospělí/pečující** – každodenní rutina, volnočasové aktivity
- **Vrstevníci** – společné činnosti
- **Zájem o interakci** – využití různých prostředků k navázání kontaktu
- **Komunikační strategie užívané pečovateli**
- **Organizace a plánování každodenní rutiny** – členové rodiny
- **Organizace prostředí**
- **Individuální rozvoj komunikační schopnosti**

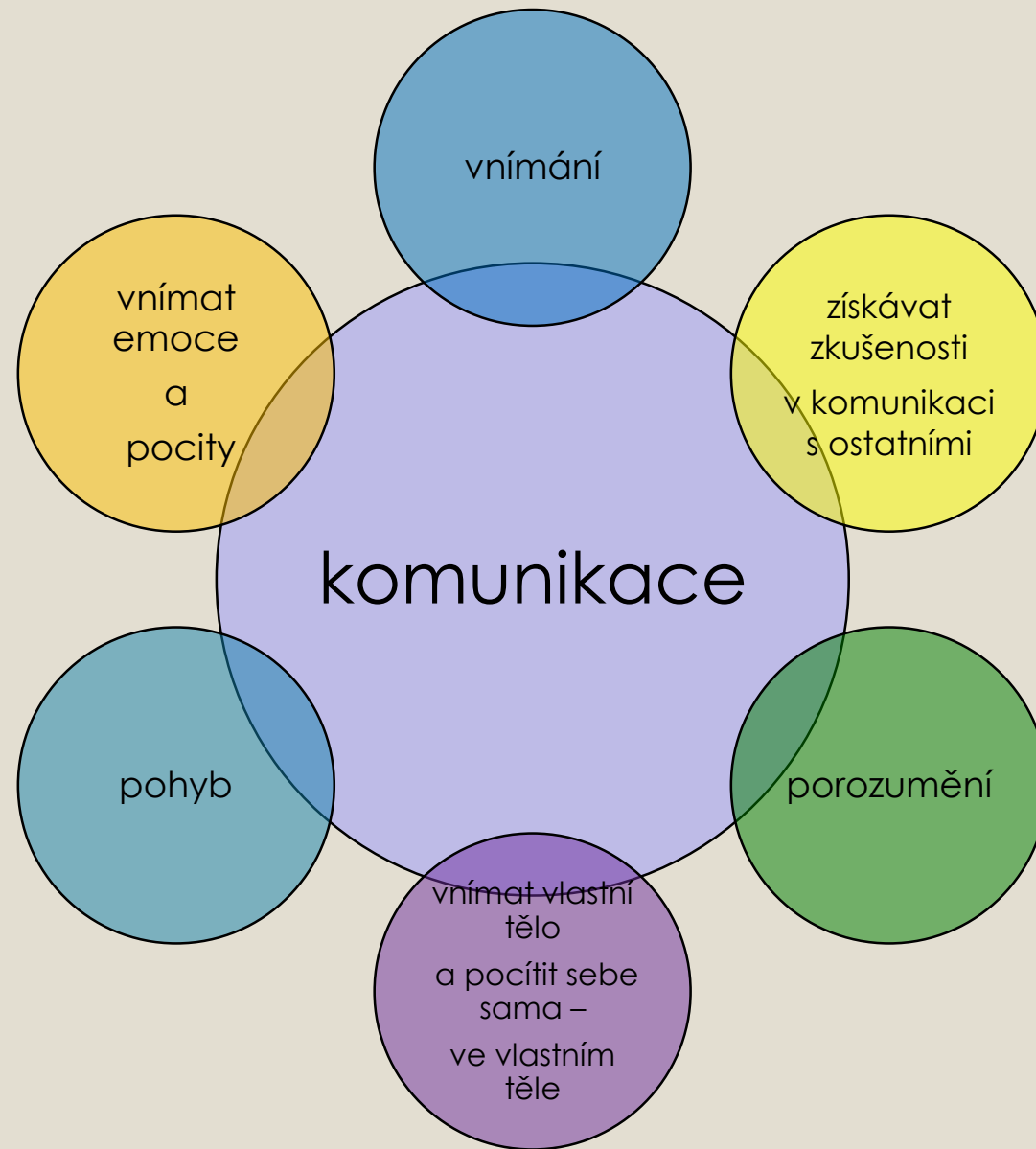
05.01.2024

Nerozumím!

Rozumím!

(Fröhlich, 2011, sec. cit. Crunelle, 2018)

KOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY SE SYMBOLY

Loncke (2014) uvádí faktory spojené s implementací AAK, s nimiž musí všichni participující počítat:

- osvojování nových dovedností (zvládnání znaků, ovládnání technické pomůcky);
- osvojování pragmatických dovedností – trpělivost, rovnováha mezi očním kontaktem s komunikačním partnerem a sledováním komunikační pomůcky;
- orientace v systému/organizaci komunikační pomůcky (např. uložení přednastavených zpráv);
- posilování vizuální a prostorové orientace a zapamatování sekvencí sdělení při jejich kódování;
- využití systémů AAK/pomůcek může u budoucího uživatele i participujících vyvolat ambivalentní pocity a úvahy o sociální akceptaci, sociální stigmatizaci
- prostřednictvím AAK ale uživatel získává nezávislost.

1. SYMBOLY

Piktogramy

- Obvyklá forma předávání instrukcí
- Příkazy, varování, usnadnění orientace
- Funkční i bez vazby na jazyk

Výhoda piktogramů/symbolů

- Sdělení pocitů a potřeb
- Zvýšení kognitivních možností
- Pomoc při rozhodování
- Zapojení do konverzace
- ZMĚNA ROLE:

Pasivní posluchač

aktivní účastník

2. CÍLOVÁ SKUPINA UŽIVATELŮ

+ využití piktogramů v komunikaci

Cílová skupina uživatelů

- Osoby s mentálním postižením
- Osoby s PAS
- Osoby s tělesným postižením
- Osoby se získaným postižením, NKS

Využití piktogramů

I.

- Využití piktogramů pro podporu porozumění
- Využití piktogramů pro vlastní vyjádření

Využití piktogramů

II.

- Využití piktogramů jako částečné opory v produkci a porozumění sdělení

Využití piktogramů

III.

- Využití piktogramů jako částečné opory při dobrém porozumění mluvené řeči

Propojení s dalšími formami komunikace

- V kombinaci s mluvenou řečí
- V kombinaci s manuálními znaky

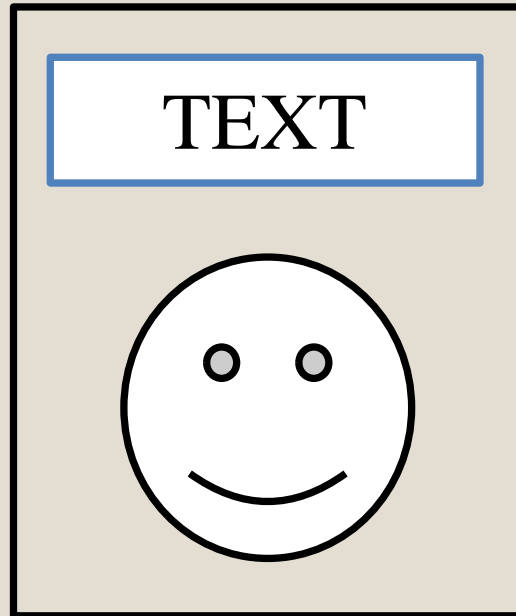

3. ADAPTACE SYMBOLŮ DLE POTŘEBY UŽIVATELE

Vizuální podoba

- Charakter a velikost obrazového materiálu – postupné úpravy
- Využití nejmenších možných symbolů – rozsah slovní zásoby
- Motorické možnosti klienta
- Percepční možnosti klienta

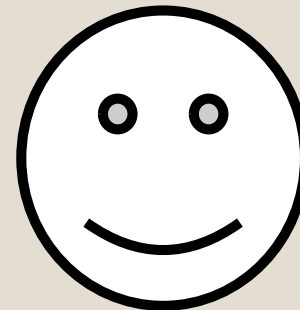
TEXT

TEXT

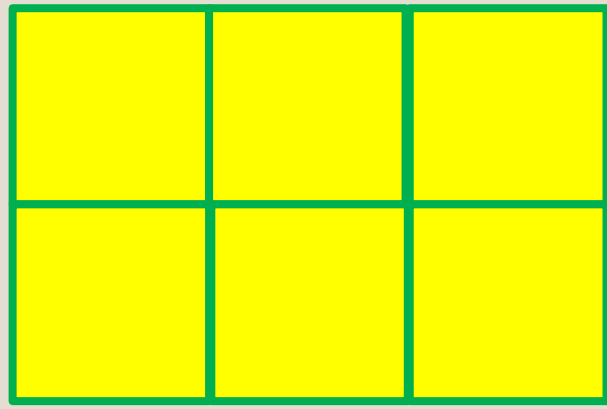
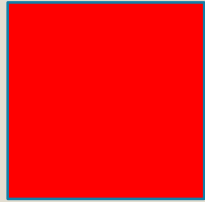
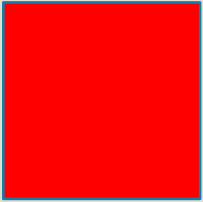
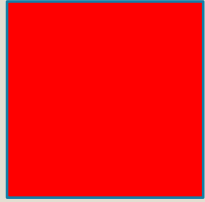
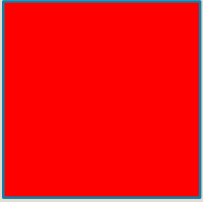
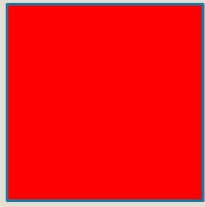
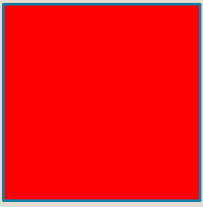

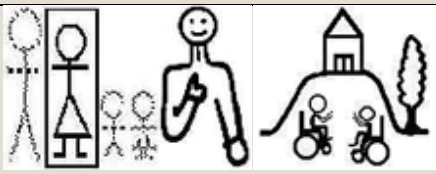

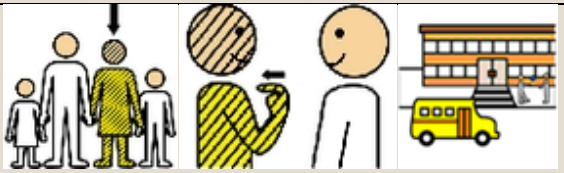

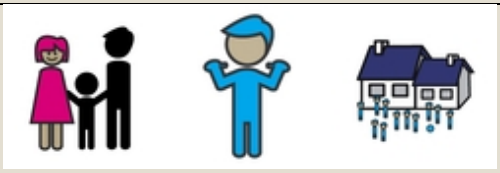

TEXT

Velikost piktogramů

- Závisí na ostrosti zraku klienta
- Schopnost vnímat a schopnost ukazovat
- Využití nejmenších možných piktogramů – získání více prostoru pro další
- Postupná úprava velikosti – dle možností klienta
- Rozdělení mezerami/bez mezer

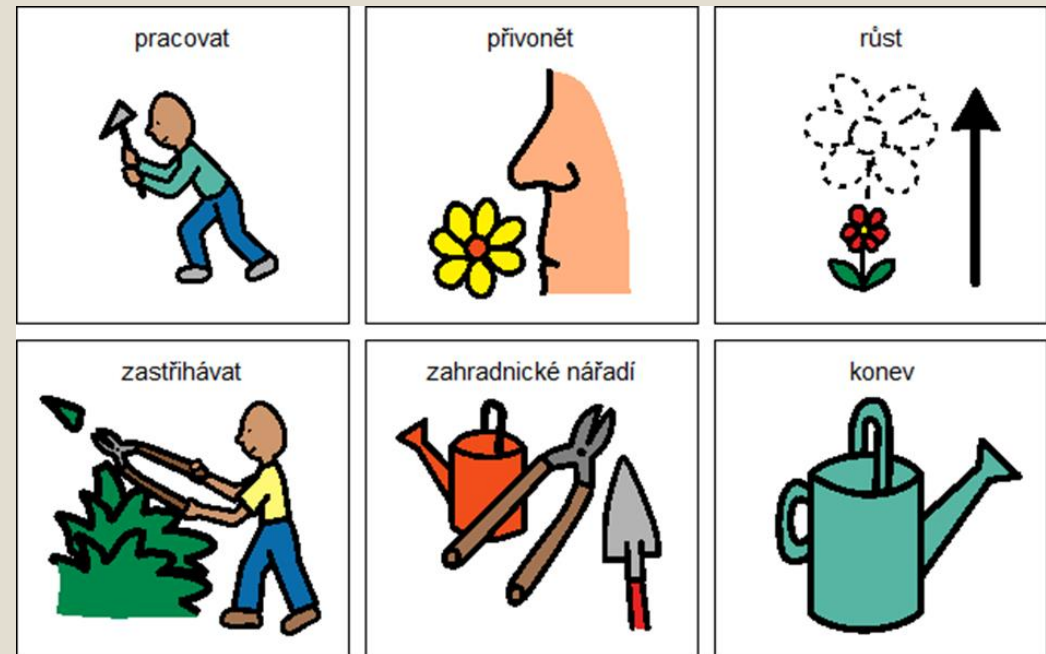
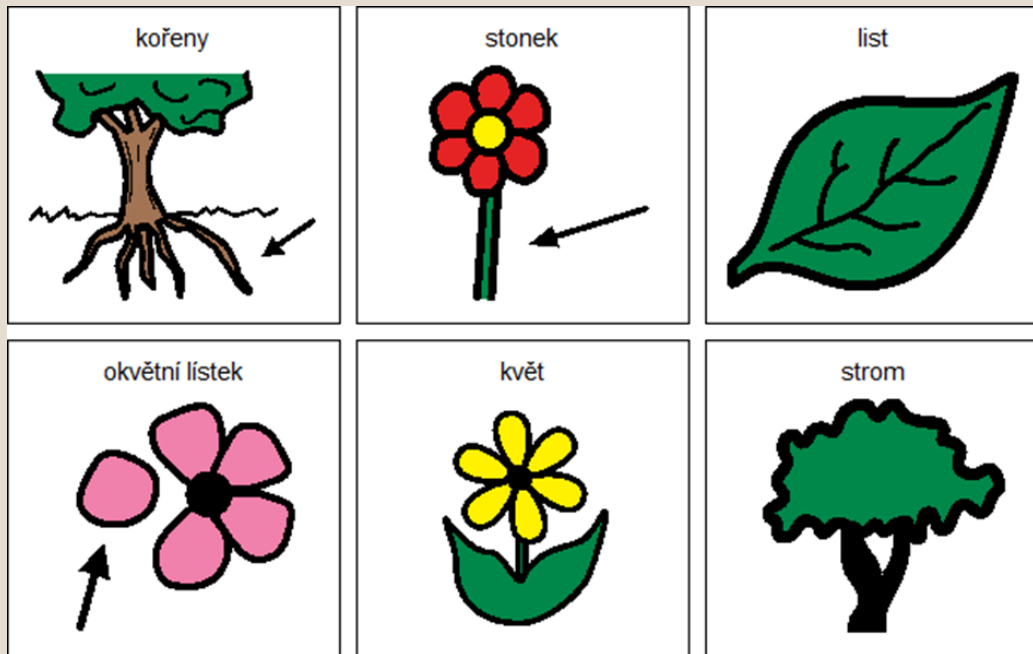
<p>Symboly PCS</p>	
<p>Symboly Grach-Bailly</p>	
<p>Symboly Pick and Stick</p>	
<p>Symboly Parler Picto</p>	
<p>Symboly Makaton</p>	
<p>Symboly Axelia</p>	
<p>Symboly Sclera</p>	

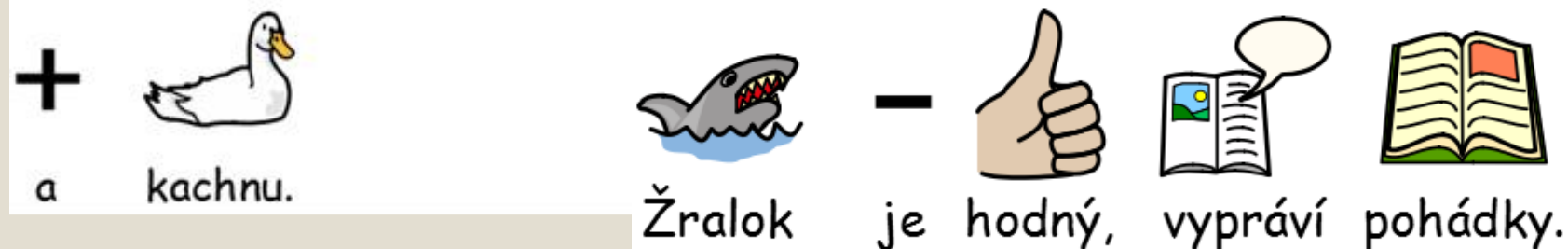
Symboly PCS

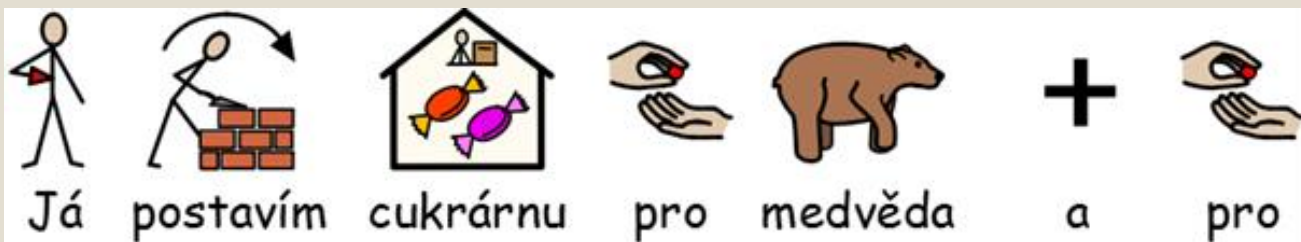
<p>taška</p> 	<p>učebnice</p> 	<p>pracovní sešit</p> 	<p>tužka</p> 	<p>pero</p>
<p>pero a papír</p> 	<p>pastelky</p> 	<p>lepidlo</p> 	<p>nůžky</p> 	<p>modelína</p>
<p>písmena</p> <p>Aa Bb Cc Dd Ee Ff</p>	<p>barvy</p> 	<p>čtení</p> 	<p>psaní</p> 	<p>sešit</p>

Symbols PCS

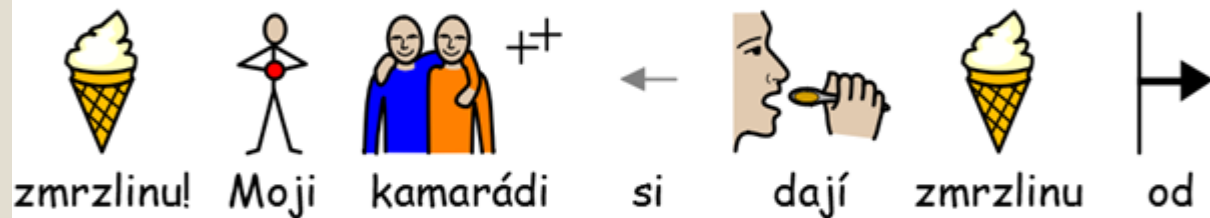
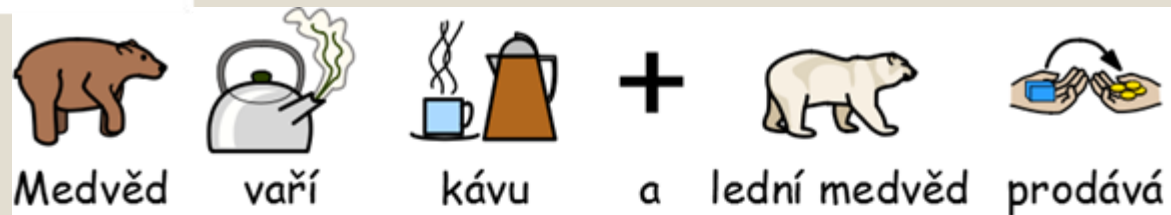

Symbols Widgit (symwriter)

ledního medvěda.

ledního medvěda.

+ +
A ostatní zvířata? Gorila a orel hlídají zoo,

+
klokan nosí dopisy , sova telefonuje a radí,

+
mýval myje a uklízí klece. chameleon prodává

+
vstupenky a želva prodává pohlednice.

- +
V zoo je i ošetřovatel a veterinář.

V neděli chodí na návštěvu zoo moje

+ ++ ←
rodina a kamarádi, moje zoo se jim líbí.

Fixování piktogramů

- Magnety
- Suché zipy
- Lepicí lišty
- Lepicí pásky

4. POSTUP PŘI OSVOJOVÁNÍ

Postup při osvojování

- Volba témat a činností – MOTIVACE!
  - Tempo dle potřeb klienta – fixace a průběžné opakování
  - Cíl - praktické využívání již osvojených a fixovaných piktogramů,
  - snaha zvládnout velké množství piktogramů – není efektivní
-
- Plán + pomoc okolí – příležitost ke komunikaci – využití pomůcky

Přípravná fáze

- Seznamování s obrázky a fotografiemi – propojování s realitou
- „ukazování“ – navození „symbolové“ komunikace
- Řízená situace x přirozená komunikační situace
- Nabídka možností
- Nácvič žádosti
- Nácvič odmítnutí
- Sdělování zážitku
- Výběr aktivit – související slovní zásoba – jádrová + tematická slovní zásoba

Doporučený postup výuky piktoqramů

- Reálný předmět
- Reálný předmět + obrázek nebo fotografie
- Různé obrázky se stejným obsahem

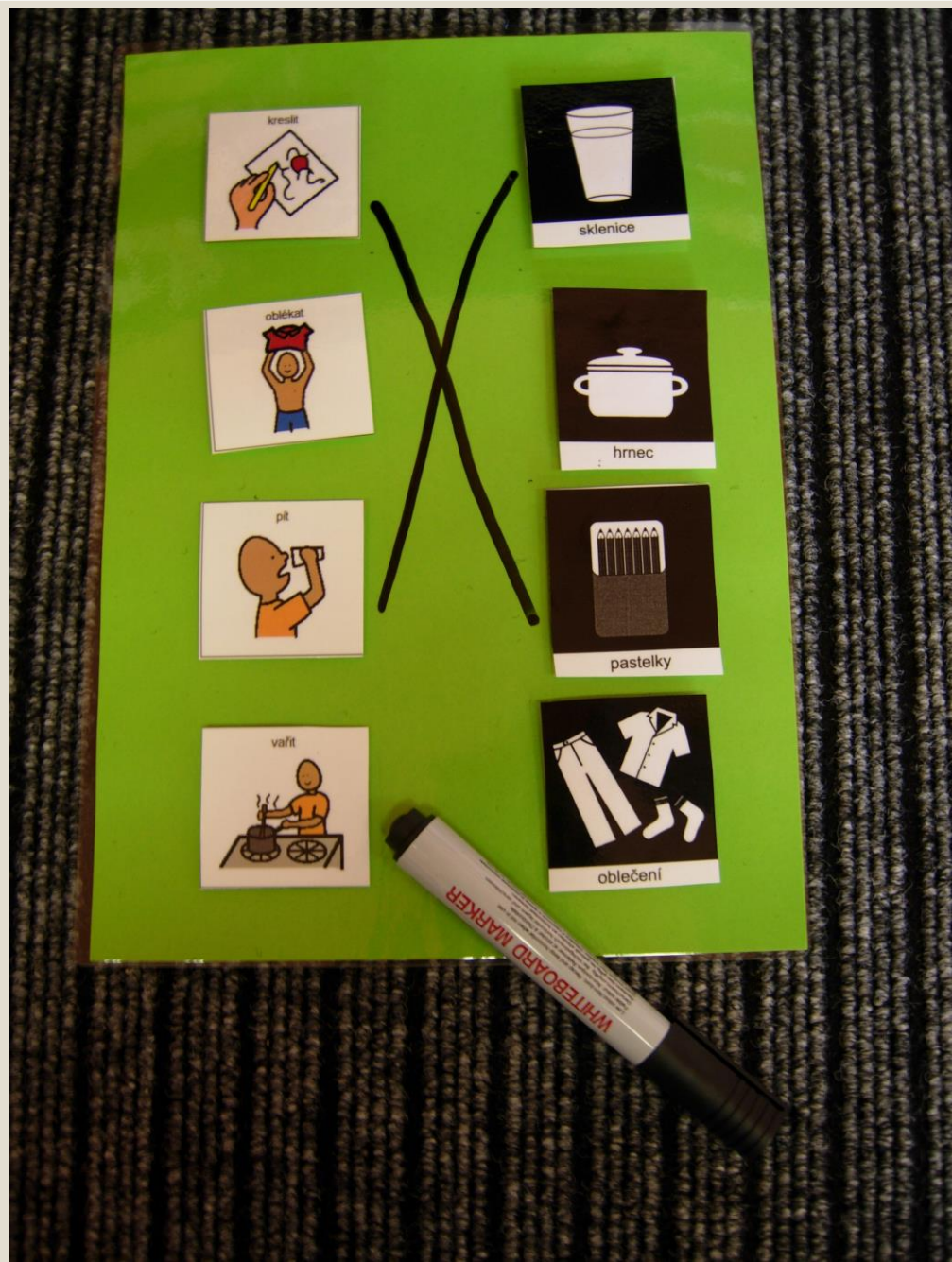
Doporučený postup výuky piktogramů

- Situační obrázky + daný obrázek (přiřadit do situace)
- Obrázek + piktogram
- Piktogram + piktogram

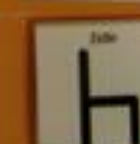

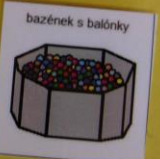
Doporučený postup výuky piktogramů

- Situační obrázek + piktogram
- Pracovní listy s piktogramy
- Skládání rozstříhaných piktogramů

- Sestavování vět
- Sestavování tabulek a deníků

kartáček a pasta

hřeben

čepice

hlava

vlasy

boty

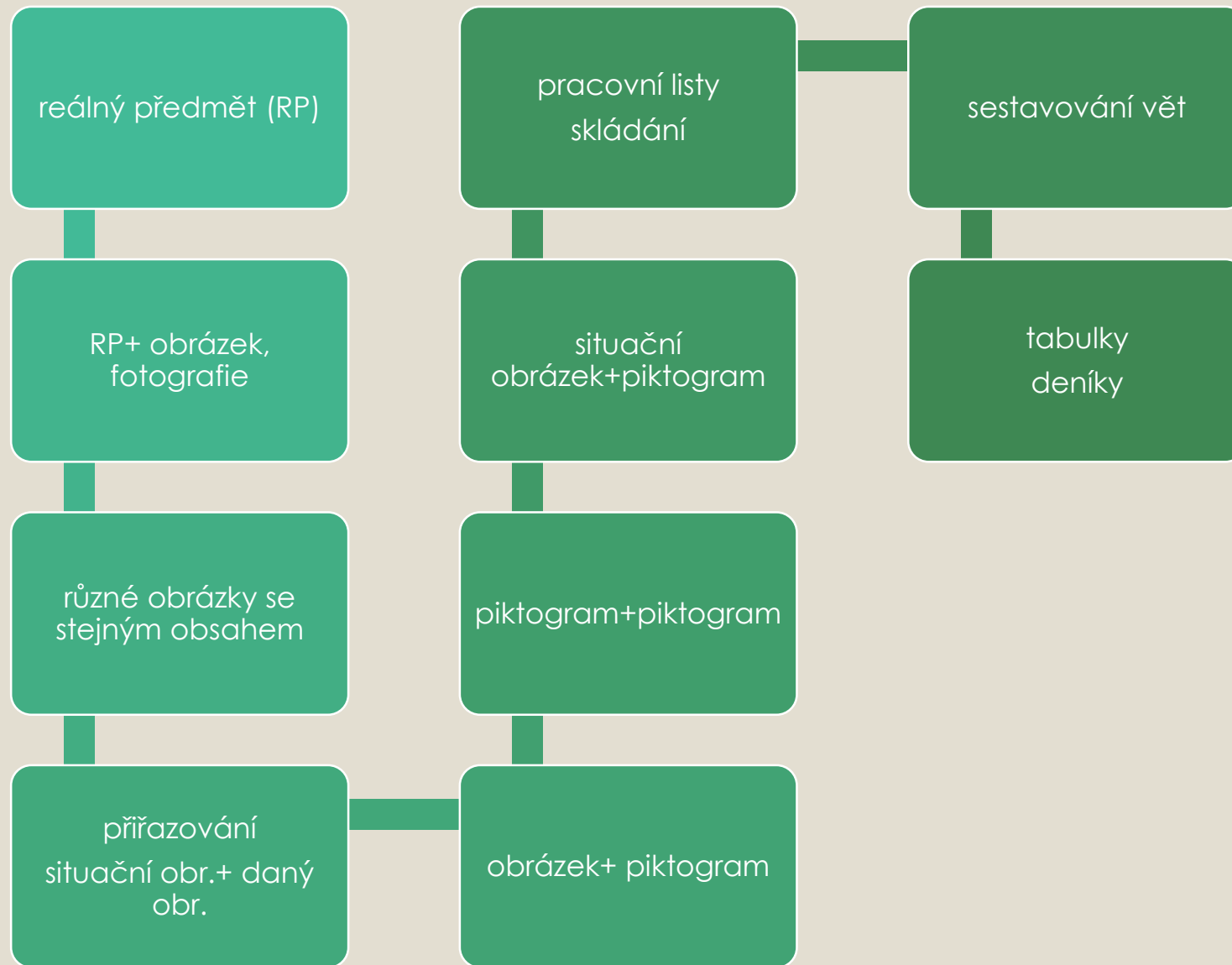
nohy

zuby

5. MOŽNOSTI VYUŽITÍ

V KOMUNIKACI I V PRAKTICKÉM ŽIVOTĚ☺

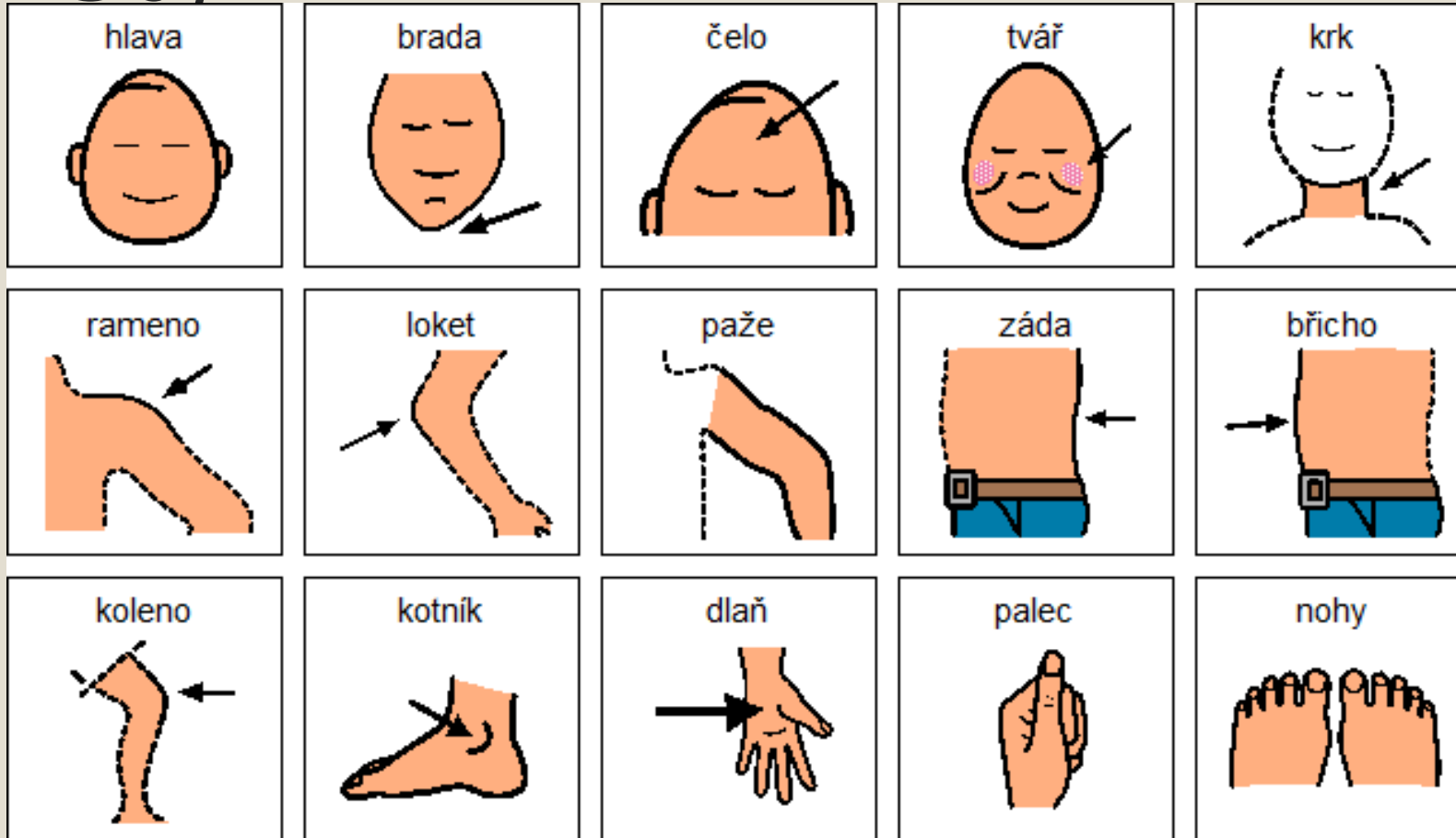
Využití

- Produkce sdělení
- Porozumění sdělení
- Zprostředkování dalších informací
- Pochopení struktury prostředí
- Sled činností v čase
- Stavba věty
- Seznámení s abstraktními pojmy
- Podpora při výběru
- Sociální čtení

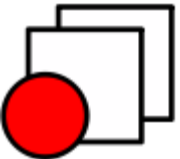
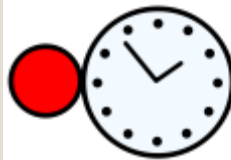
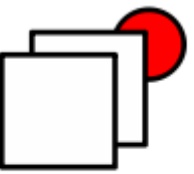

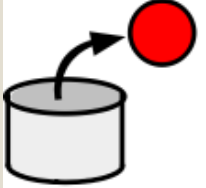
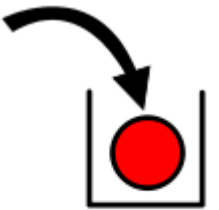
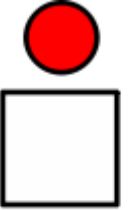
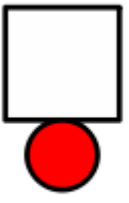
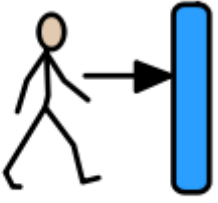
Orientace v čase (PCS)

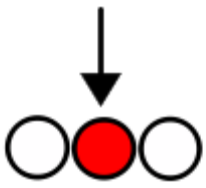

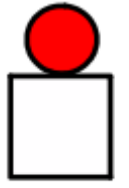

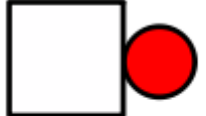
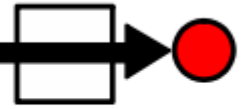

Orientace v tělesném schématu (PCS)

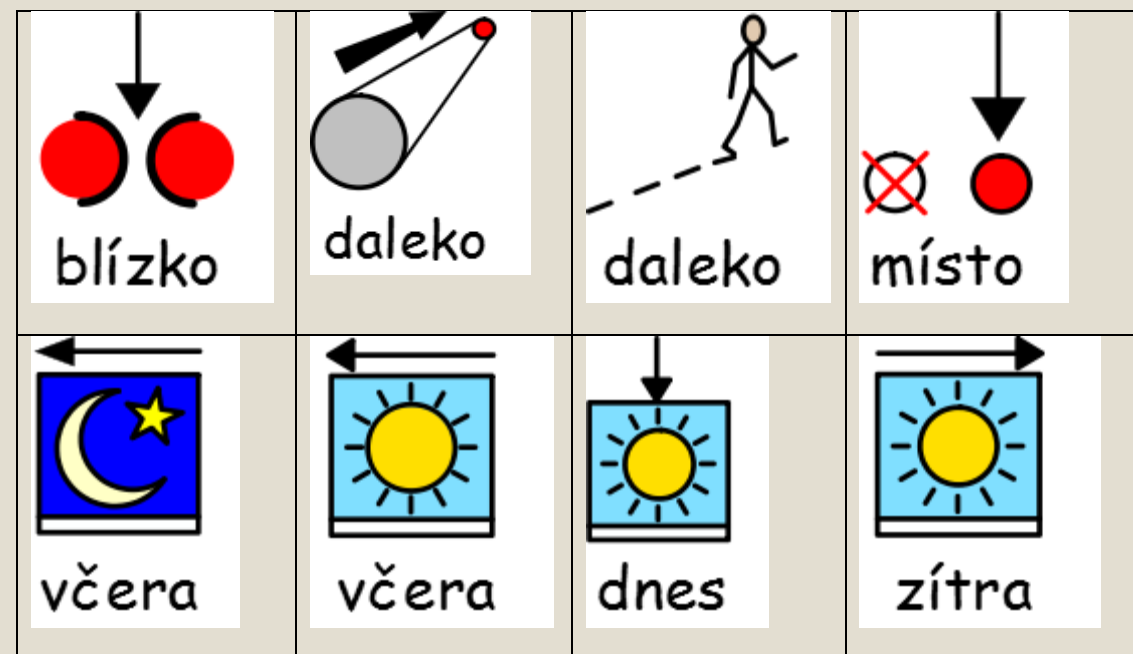
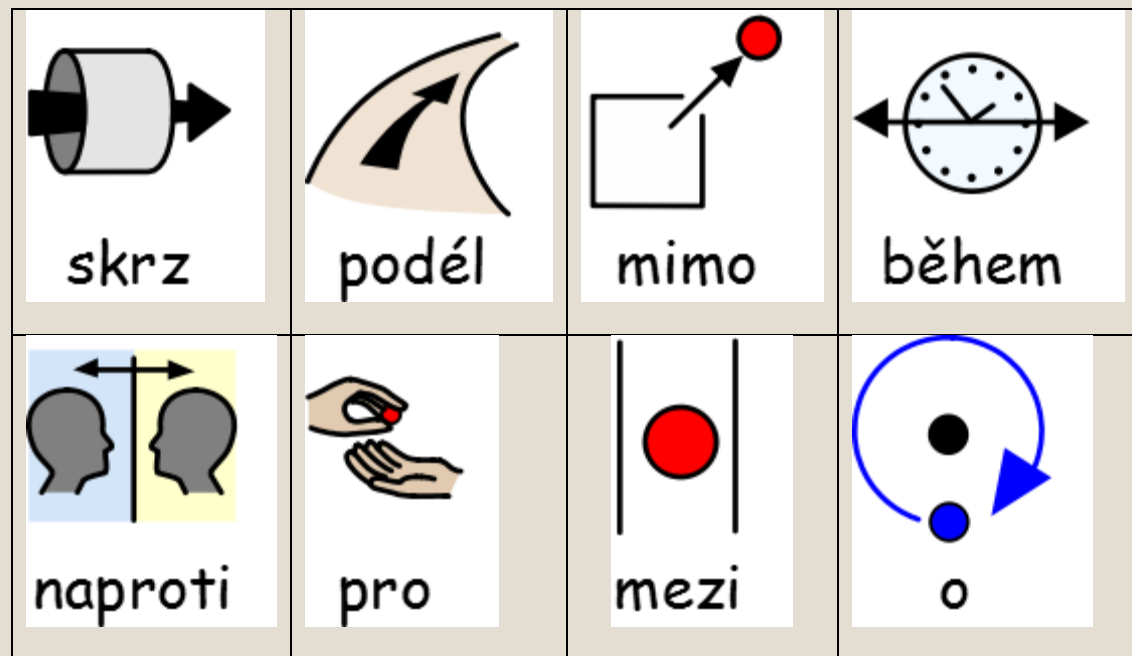

VIZUALIZACE PŘEDLOŽEK (Widgit)

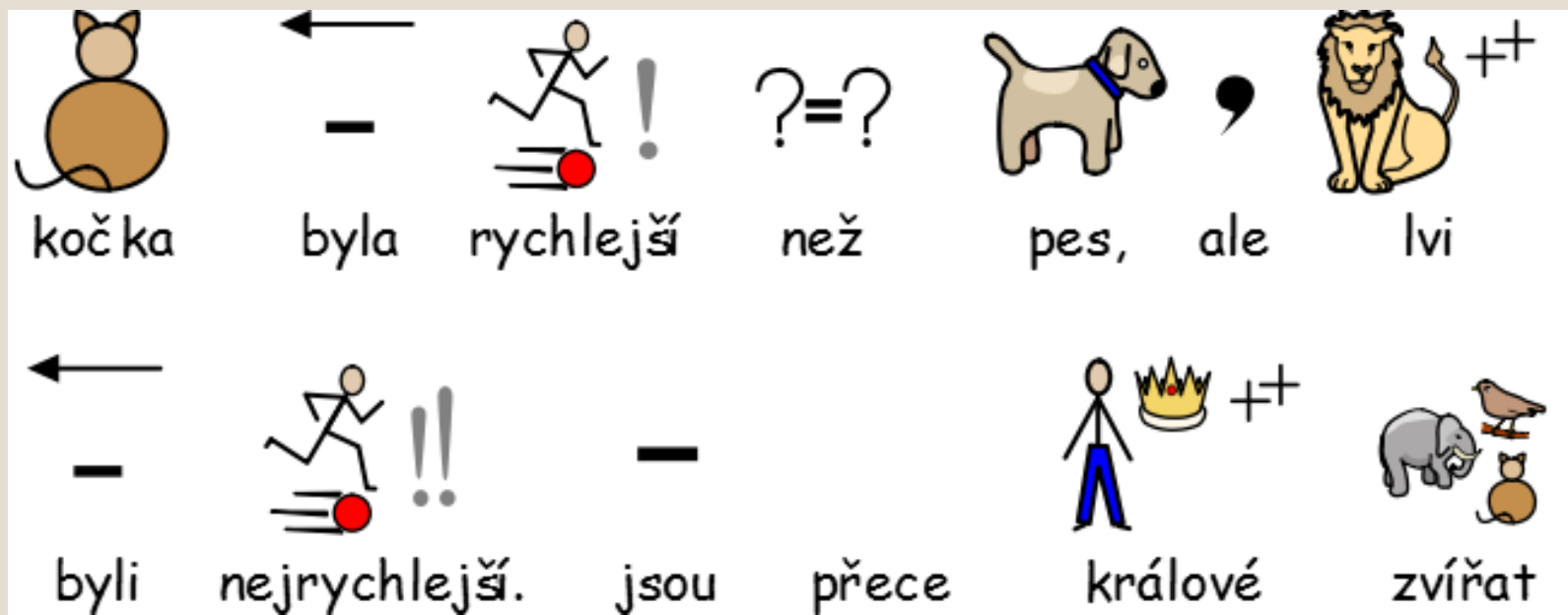
 v	 u	 před	 před
 za	 za	 vedle	 z
 do	 nad	 pod	 k

 uprostřed	 uprostřed	 vpravo	 vlevo
 po	 po	 po	 na
 s	 bez	 při	 skrz

VIZUALIZACE PŘEDLOŽEK, PŘÍSLOVCÍ...

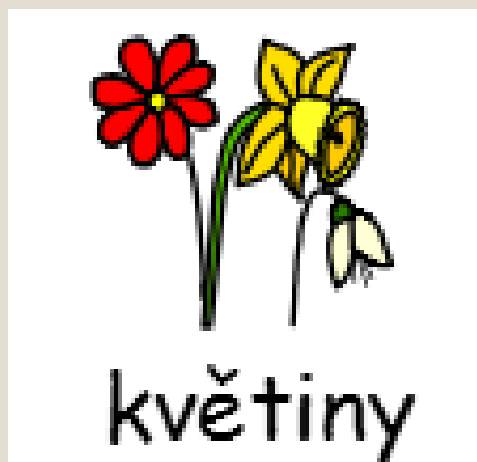
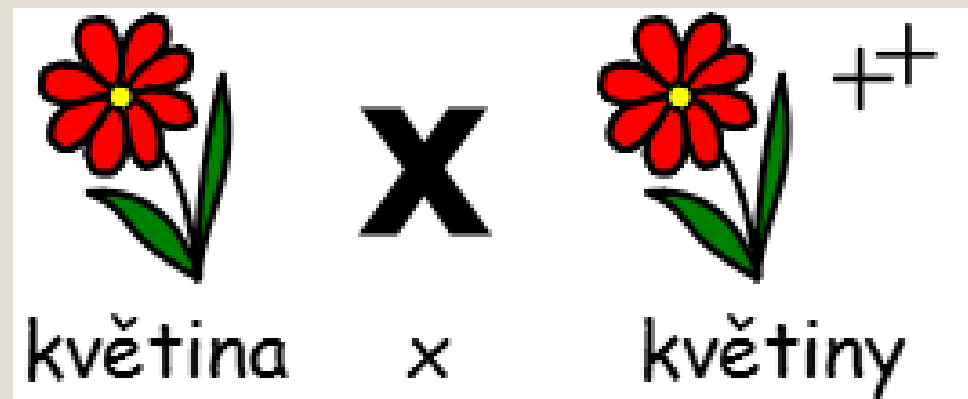

kvalifikátory

vysvětlení gramatických kategorií

Let's Build A Snowman

Let's Build A Snowman

By Lisa Kurlin

Help Me Open

Help me

the

Where dose it hurt

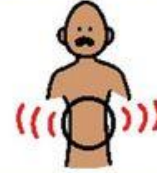
headache

sore throat

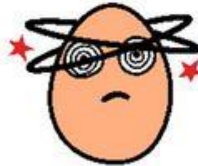
stomach ache

tooth ache

dizzy

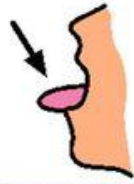
feel sick

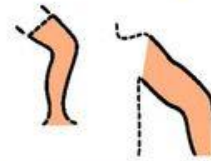
ear ache

mouth

arm or leg

Feelings			
happy 	loving 	content 	excited
safe 	proud 	confident 	interested
special 	silly 	jealous 	sad
mad 	afraid 	bored 	embarrassed
frustrated 	worried 	grumpy 	disappointed

The Public Domain in the Public Domain (PDD) is a trademark of the PDD Foundation, LLC. All Rights Reserved. No part of this work may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or by any information storage and retrieval system, without the prior written permission of the PDD Foundation, LLC.

I'm feeling...

 Calm	 Happy	 Silly	 Relaxed
 Nervous	 Annoyed	 Sad	 Shy
 Surprised	 Hungry	 Angry	 Confused
 Sleepy	 Sick	 Hurt	 Hot

Další uspořádání piktoqramů

- Uspořádání do sloupců

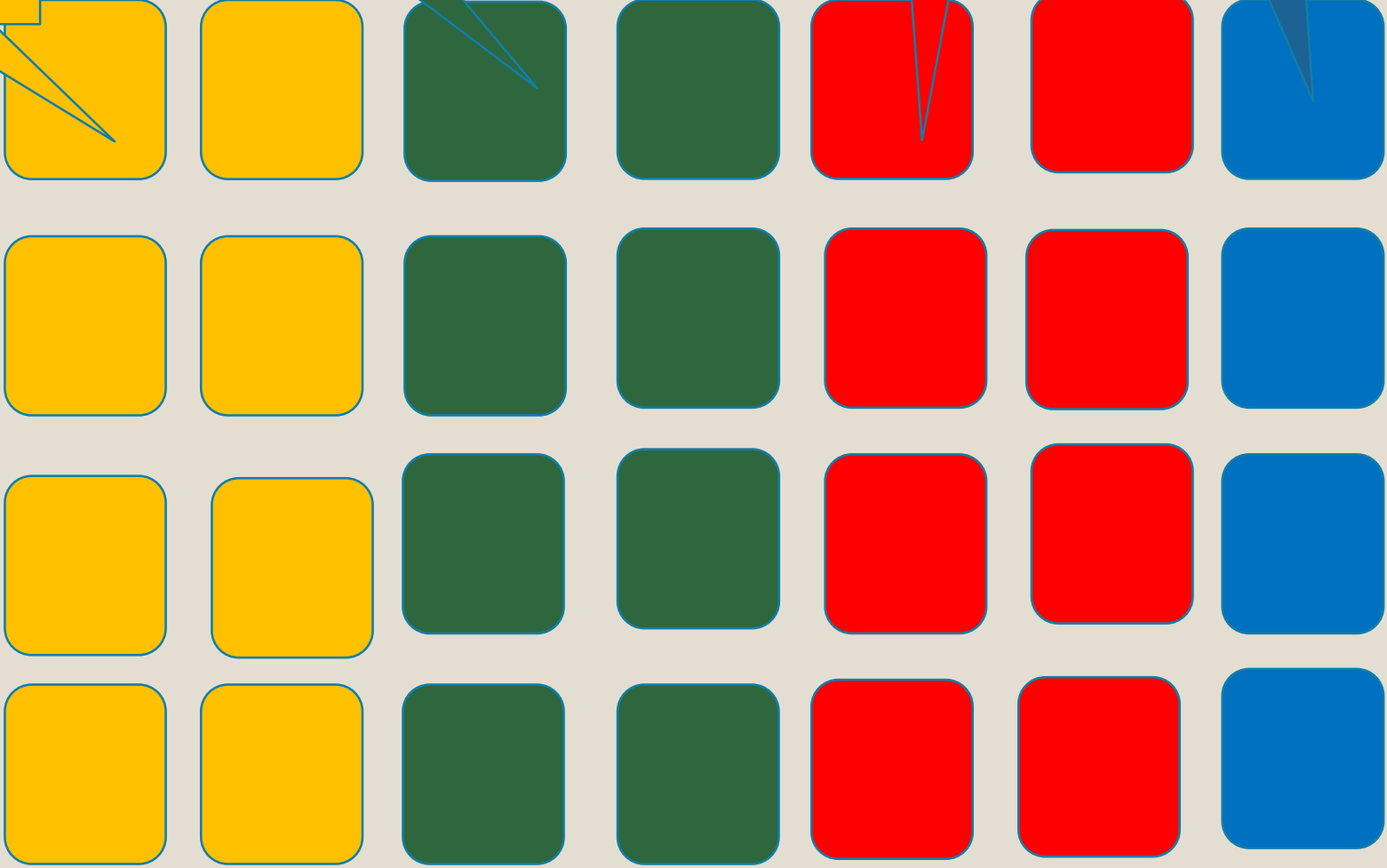
Přídavné jméno	podstatné jméno	sloveso	předmět
přívlastek	podmět	přísudek	

PŘÍVLASTEK

PODMĚT

PŘÍSUDEK

PŘEDMĚT

KOMUNIKAČNÍ KOSTKY

- VĚTNÉ SCHÉMA

Komunikační kostky

- základní větné schéma
- vytváření jednoduchých i rozvitých vět

- otáčení – vytváření vět
- skládání vět dle diktátu
- skládání vět dle obrázku
- složená věta – vyhledání odpovídajícího obrázku
- sestavení cvičné tabulky - sloupce

Komunikační kostky

Úprava třídy, školy

- Nástěnka s piktogramy, které se právě probírají
- Znárodnění rozvrhu během týdne
- Umístění piktogramů na nábytek a další zařízení ve třídě

6. KOMUNIKAČNÍ DENÍKY

Sestavování deníku

- Schématické uspořádání – bibliografie
- Sestavování dle kategorií – taxonomie
- Abecední uspořádání
- Sémanticko-syntaktické uspořádání
- Dle četnosti užívaných pojmů

Uspořádání dle kategorií

- Úvodní strana – tabulka témat
- Rodina, fotografie z rodiny, povolání..
- Kamarádi z bydliště, školy..
- Zaměstnanci školy, fotografie ze školy
- Domov, místnosti, zařízení bytu
- Jídlo, příprava jídla
- Aktivity – hry, hračky, televize, hudba, činnosti během dne, hodiny

Uspořádání dle kategorií

- Kalendář na týden, rozvrh, barevně odlišené dny
- Části těla
- Polohy – stát, sedět, ležet
- Hygiena, toaleta, specifické pomůcky
- Oblečení
- Město – ulice, dopravní prostředky, obchody
- Příroda
- Roční období a svátky
- Předložky, přídavná jména, příslovce apod.

ask	1	2	start	stop	help	make
stop	you	it	look	do	get	read
see	she	turn	go	give	put	

eat	up	in	back	more	down	
have	on	off	take	eat	stand up	
look	up	down	see	and	OK	brush

Annie	Barney	Wizard of Oz	Wiggles
Sesame Street	Lion King		
cartoons			

watch	movie	television	funny
choose	sit with me	popcorn	don't like
turn it down	turn it up	box drink	again

OVER

Kom. deník – taxonomické uspořádání

happy	love
brother	hate
father	see
children	love

brother	hate
live	see
no symbol	bathroom

teacher	color	trace	smell
teacher's aide	finger-paint	copy	mold
boy	paint	hang up	bake
girl	draw	give	spread
family	sketch	pass-out papers	fill
pets	cut	throw away	mix
wood	make	glue	mix

blue	black	charcoal	please
red	pink	construction paper	I need help
green	white	paper	more
yellow	art	pottery	finished
orange	markers	bowl	disappointed
purple	crayons	bulletin board	looks good
brown	colored pencils	card	so sorry

hello	what
mail	where
frustrated	when
excited	why

how
how many
how much

Komunikační deník s abecedním uspořádáním

Deník se schematickým uspořádáním

- KNIHA, V NÍŽ JE UŽIVATEL HLAVNÍM HRDINOU
- slovní zásoba, doplněná o fotografie, obrázky i reálné předměty
- klíčové události, aktivity v běžném životě uživatele, zážitky (výlet, návštěva apod.)
- uspořádání deníku umožňuje posílení orientace v časovém schématu
- soubor témat ke konverzaci

hrad

král

královna

princ

princezna

historický nábytek

koberec

obraz

váza

jabloň

lavička

hrušeň

házet míček

kost

házet klacek

pes

br

Ve středu chodím do plavání.

Ve čtvrtek chodím do keramiky.

učitelka

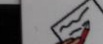
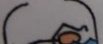

kamarádi

asistent
abc ABC
2 x 3 1 + 4

logoped

 ve škole se učíme podle rozvrhu.

 máme i přestávky na odpočinek a svačinu.

pondělí Po Út St Čt Pá So Ne	výtvarná výchova 	kreslení 	abeceda ABC
úterý Po Út St Čt Pá So Ne	matematika $X^2 + 3 =$	keramika 	
středa Po Út St Čt Pá So Ne	čtení 	psaní 	
čtvrtek Po Út St Čt Pá So Ne	plavání 		
pátek Po Út St Čt Pá So Ne	počítačová výuka 		

 Babička a dědeček bydlí ve vesnici, která se

 jmenuje Lhota. Není to daleko.

dědeček 	babička 	zahrada 	dům
--	--	--	--

Informace pro okolí

- Informace prostřednictvím krátké poznámky
- „mohu s vámi mluvit tak, že budu ukazovat prstem na obrázky“
- Obrázek + text
- Úprava textu

- Rozvoj globálního čtení

Barevné označování piktogramů

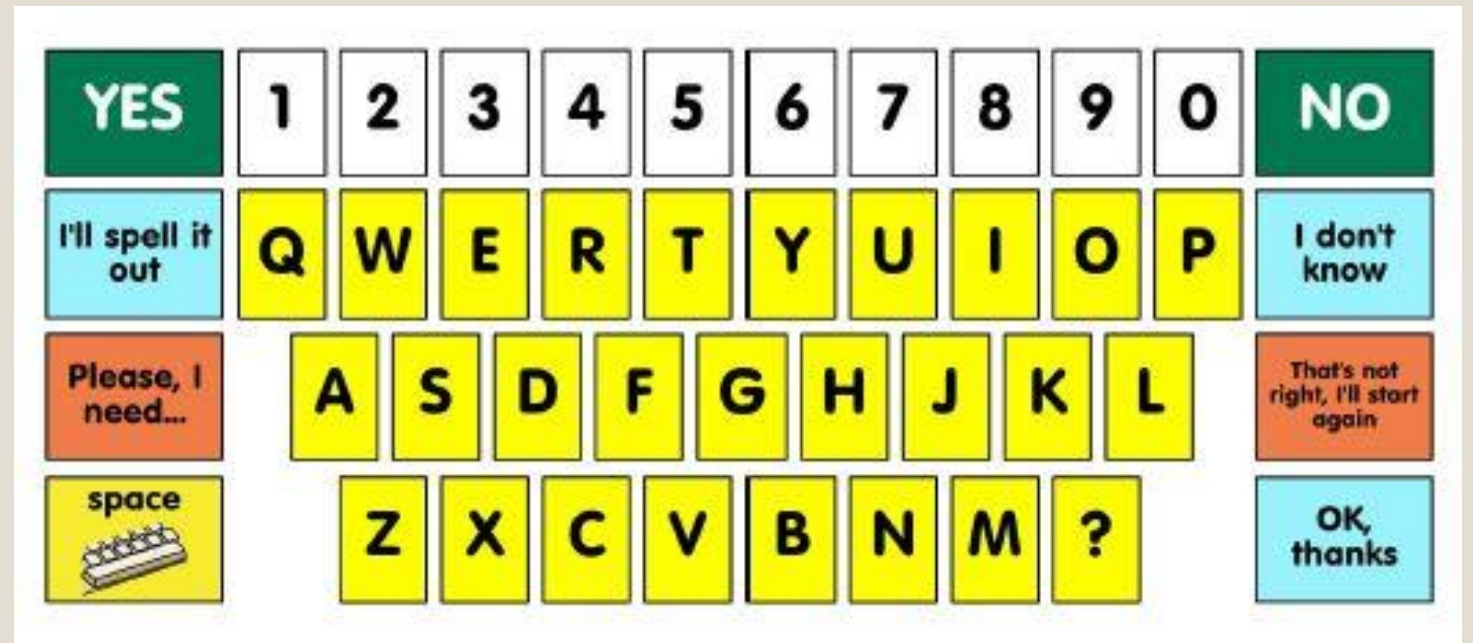
- Bílá – časové a funkční piktogramy (číslice, roční období...)
- Žlutá: piktogramy osob a zájmen
- Modrá: piktogramy zvířat
- Zelená: piktogramy činností – slovesa
- Červená: piktogramy podstatných jmen
- Růžová: piktogramy speciálních funkcí
- Mnohobarevné: piktogramy vztahující se více než k jedné barevné kategorii

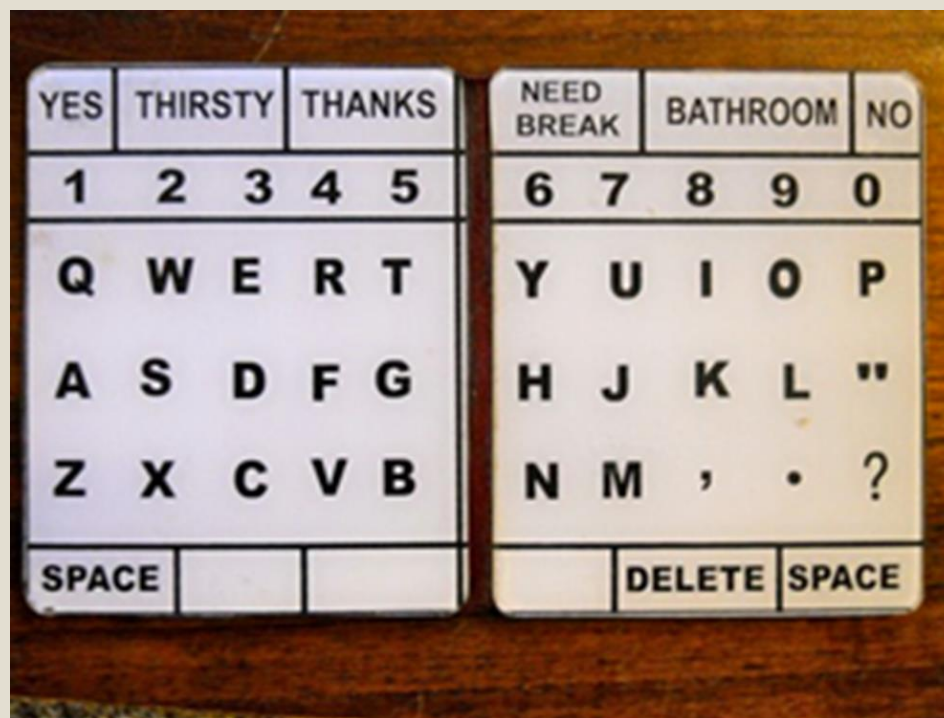
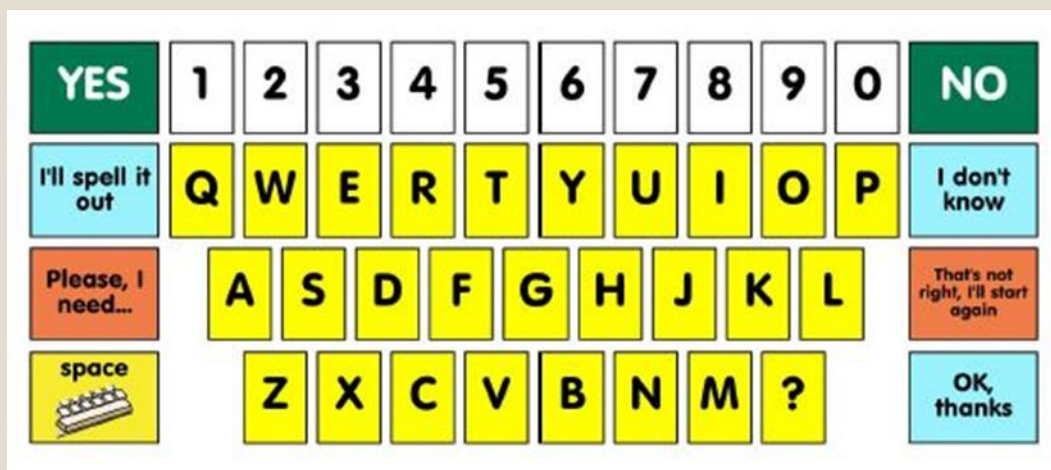
7. KOMUNIKAČNÍ TABULKY

Komunikační tabulky

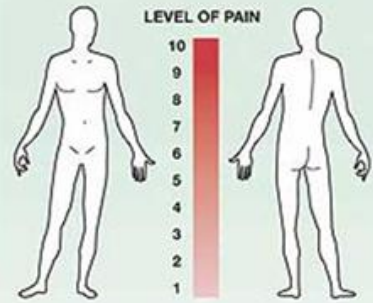
- Patří mezi nejčastěji využívané komunikační pomůcky
- Reálné předměty
- Obrázky
- Piktogramy
- Symboly
- Písmena
- Slova a věty

PAIN CHART

how am I doing?	what day /time?	what is happening?	when is tube coming out?
IV	remove restraints	exercise	massage
leave me alone	don't leave	come back later	prayer
bathroom	cool cloth	pillow	glasses
wash face	shampoo	comb/brush	teeth brushed

dull	sharp	radiating
------	-------	-----------

I WANT PAIN MEDICINE

shot	one pill	two pills
------	----------	-----------

I AM

short of breath	in pain	choking	feeling sick
hungry/thirsty	cold/hot	tired	dizzy
angry	afraid	frustrated	sad

I WANT

to be suctioned	lip moistened	water	to be comforted	to sleep
tv/video/dvd	call light /remote	it quiet	lights off/on	to go home
to sit up	to lie down	to turn left/right	head of bed up/down	get out of bed

I WANT TO SEE

doctor	nurse	family	chaplain
--------	-------	--------	----------

A	B	C	D	E	F	G	H	I	1	2	3	Thank You
J	K	L	M	N	O	P	Q	R	4	5	6	I Love You
S	T	U	V	W	X	Y	Z	.	7	8	9	♥
'	,	?	!	SPACE	+	0	-					

no	yes	STOP	pen/paper
----	-----	------	-----------

For infection control purposes, please do not reuse this board between patients.

EZ PICTURE BOARD BY VIDATAK
AN INNOVATION IN PATIENT COMMUNICATION

APPAREIL DE COM-
LUNETTES KIKOZ
TABLE/TABLETTE

MONTER
DESCENDRE
REDRESSER
RETOURNER

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
B	C	D	F	G	H	J	K	L	M
N	P	Q	R	S	T	V	W	X	Y
Z	A	E	I	O	U	.	,	!	?
OUI	'	É	È	Ç	À	€	NON		
ÇA VA	ESPACE						ÇA NE VA PAS		
D'ACCORD	VOUS NE M'AVEZ PAS COMPRIS(E)						PAS D'ACCORD		

FROID	BEN	CHAUD
HAUT	GRAND	LOIN
TROP	PAS	VITE
MOINS	OK	PLUS
DOUCEMENT	BEAUCOUP	
BAS	PETIT	PRÈS

NE / N'
NE...PAS

VEUX (t)
vouloir

PEUX (t)
pouvoir

AI
avoir

SUIS
être

FATIGUÉ (E)
CONTENT (E)
EN FORME
EN COLÈRE
INQUIÉT (E)

BONJOUR,
ÇA VA ?
AU REVOIR
SVP
MERCİ
NON MERCI

JE / J'
TU
IL / ELLE
NOUS
VOUS
ILS / ELLES

LE
LA
LES
DANS
DU
AU

MON	TON	SON	NOTRE	VOTRE	LEUR
MA	TA	SA	NOS	VOS	LEURS
MES	TES	SES			

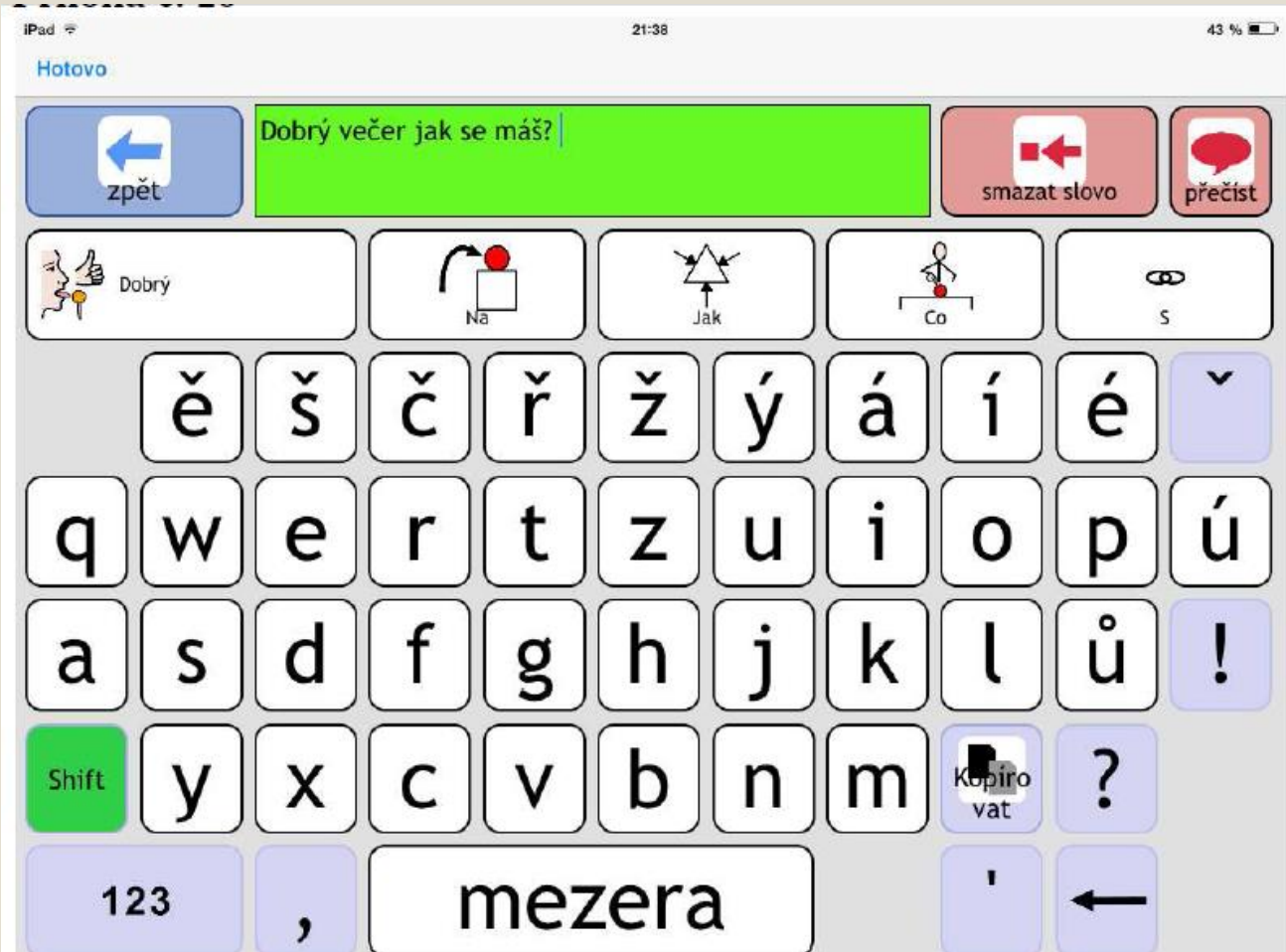
C'EST   CE QUI   CE QUE

QUEL(LE)
POURQUOI
COMMENT

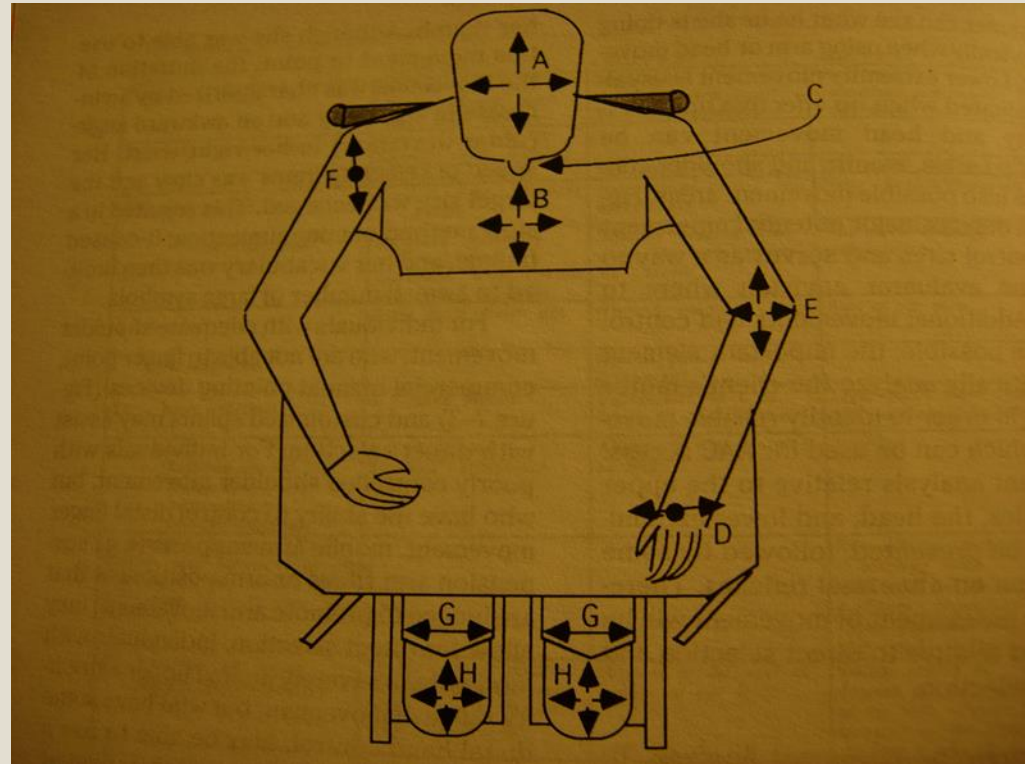
QUI
QUAND
OÙ

Specifické techniky ukazování

- Prstem
- Nosem
- Bradou
- Pěstí
- Nohou
- Ukazovátka – hlavové, ústní
- Laserový pointer

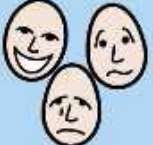

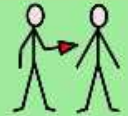
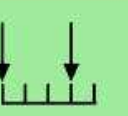

Hotovo

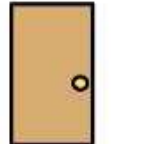

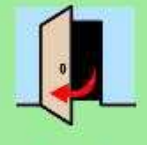

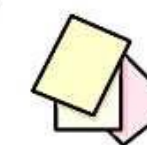
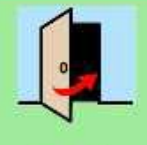

 přčíst	Tvorba věty				 smazat slovo	 smazat vše
 Rychlá komunikace	 O mně	 Čas	 Činnosti	 Lidé	 Otázky	 Klávesnice - psaní
 Iru prosím Tě	 Jídlo	 Pití	 Doma	 Oblečení	 Množství	123 Počítání
 Pomoc	 Děkuji	 Omlouvám se	 Tělo	 Barvy	 Země	
 Pocity	 Názory	 Vzkazy			 O tobě	 Více stran

Hotovo

 zpět	Tvorba věty	Dal bych si šunku salát víno			 smazat slovo	 smazat vše
 Chtěl bych	 pítí	 vodu	 pivo	 víno	 čaj	 Jídlo
 Mám rád	 Přichutě a ovoce	 mátový	 kávu	 café latté	 kávu se šlehačkou	 Chut'
 Nemám rád	 víc	 s cukrem	 limonádu	 šťávu	 džus	 Děkuji
 Chceš?	 trochu	 mléko	 koktejl	 a	 více slov	 domů

Hotovo

Iru prosím Tě nemohu najít klíče

 zpět	Tvorba věty	Iru prosím Tě nemohu najít klíče				 smazat slovo	 smazat vše
 Potřebuji	 můj	 klíče	 diář	 dveře	 záchod	 Malá slova	
 Dej do	 tvůj	 okno	 léky	 vanu	 šuple		
 Otevři		 nůžtičky	 Zip	 ipad	 papír		
 Zavři		 brýle	 platební karta	 a	 více slov	 domů	

8. DALŠÍ MOŽNOSTI USPOŘÁDÁNÍ

Umístění piktogramů na pracovní desce

- Rozsah pohybu klienta
- Využití dráhy pohybu
- Koordinace pohybu oko/ruka
- Řádky
- Oblouk
- Počet piktogramů dle možností

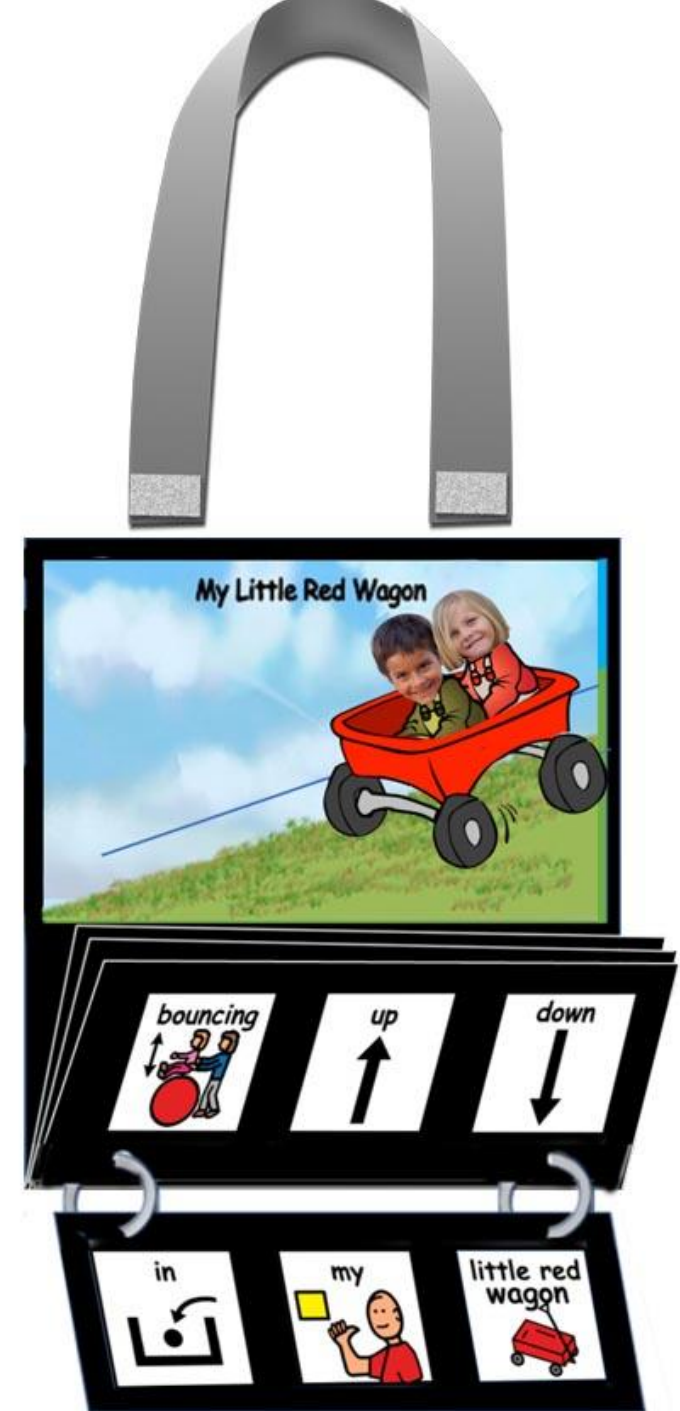
Další uspořádání piktogramů

- Tematické uspořádání – jídlo, hygiena, oblékání, hry
- Skládání tematických tabulek do deníku
- Kroužek na klíče
- Zástěra
- Kravata

SHRNU TÍ

Loncke (2014) shrnuje doporučení pro využití symbolů:

- užívání každé komunikační pomůcky závisí na osvojování a učení se, což platí pro uživatele i jeho komunikační partnery;
- proces učení musí být naplánovaný – s přiměřeným množstvím symbolů – v motivujících a srozumitelných situacích;
- množství symbolů na komunikační tabulce by se mělo odvíjet od kapacity paměti a percepčních a motorických možností jejího uživatele;
- je třeba zvážit, zda se bude jednat o samostatnou komunikační tabulku (užívanou v různých situacích), anebo tabulku situační (se slovní zásobou specifikovanou dle situace využívání), případně o komunikační deník;
- v případě deníků a obdobných technických pomůcek může být náročné se v nich orientovat – je potřeba vyzkoušet a vymyslet „navigaci“;
- pro uživatele-čtenáře je nejvýhodnější tabulka s písmeny – abeceda je ideální příklad systematického uspořádání;
- povinnou součástí každé tabulky/deníku musí být vyjádření ano/ne; pokud si klient a komunikační partner dobře rozvinou interaktivní strategii, mohou jednoduše komunikovat pomocí ano/ne strategie – prostřednictvím uzavřených otázek;
- součástí komunikační tabulky nebo deníku by mělo být i sdělení pro komplikovanou situaci – „pomoc“, „zavolejte domů 0619543468“, „potřebuji léky, jsou v tašce na mém vozíku“

Zdroje

- Bočková, B. (2015). *Vybrané kapitoly z alternativní a augmentativní komunikace*. Učební text, dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/668>
- Cataix-Negre, E. (2011). *Communiquer autrement*. Marseille: Solal.
- Kubová, L. (1997). *Piktogramy – metodická příručka*. Praha: Tech-Market.
- Kubová, L. (2011). *Řeč obrázků*. Praha: Parta.
- Loncke, F. (2014). *Augmentative and alternative communication: Models and Application for Educators, Speech-Language Pathologists, Psychologists, Caregivers, and Users*. San Diego: Plural Publishing.
- Šarounová et al. (2014). *Metody alternativní a augmentativní komunikace*. Praha: Portál.

SOCIÁLNÍ ČTENÍ

Osnova k prezentaci – další zdroje a informace budou doplněny
ve výuce

osnova

- 1. vymezení pojmu
- 2. cílová skupina uživatelů a předpoklady využití
- 3. složky
- 4. cíle a prostředky
- 5. pravidla před započatím výuky
- 6. postup výuky
- 7. možnosti využití – příklady v obrazovém materiálu
- 8. formy vizualizace a doporučení k přípravě

1. vymezení pojmu

- Sociální čtení:
- podpůrná a motivační metoda
- rozvoj rozumových schopností
- rozvoj orientačních dovedností
- zlepšení sociální komunikace
- navození globálního čtení

- **součást sociálního učení**

2. cílová skupina uživatelů

- Osoby s mentálním postižením
- Osoby s Downovým syndromem
- Osoby s PAS

- Široké spektrum využití – podpora v dalších oblastech

předpoklady využití

- porozumění
- verbální komunikace
- aktivní reakce na dané podněty

3. složky

- fotografie a obrázky
- piktogramy
- slova a skupiny slov

- výběr – praktická funkčnost a využitelnost v běžném životě

4. cíle a prostředky

- praktická funkčnost
- poznávání obalů zboží
- pracovní postupy
- přehled o časových představách
- přehled informačních piktogramů

5. pravidla před započítím výuky

- zohlednění rozumových schopností
- úroveň rozumění řeči
- úroveň a rozsah paměti
- schopnost přiřazovat zobrazené pojmy ke slovům a naopak
- schopnost orientace v jednoduchém situačním obrázku – a chápání jeho obsahu
- úroveň vyjadřovacích schopností a dovedností
- úroveň pasivní i aktivní slovní zásoby

6. postup výuky

- každému zobrazení – fázi – přidat název – slovo, slovní spojení, které obrázek charakterizuje
- vybírání – vyhledání na slovní pokyn: „ukáž“ ....“kde je“ ....
→ klient obrázek pojmenuje
- doplnění napovězené věty prostřednictvím obrázku (ukáže – neverbální zpětná vazba)

6. postup výuky

- přiřazování identických obrázků k předloze v daném sledu
- řazení struktury činnosti dle předlohy
- samostatné řazení – není nezbytně nutné
- vykonání činnosti – s oporou v zobrazených postupech

7. možnosti využití strukturovaných činností

- podle uspořádání v pracovních listech – lze spojit s manipulací
- doplnění textu k obrázkům – předpoklad globálního čtení – zapamatování vizuální podoby slova
- sestavení dle číselné řady – práce s očíslovanými obrázky
- leporelo
- nalepení schématu na nástěnku (vodorovné/svislé uspořádání)
- vybarvování, zvýraznění podstatných částí
- úprava počtu obrázků dle individuálních potřeb

8. formy vizualizace

- **Předmětová**

- vhodná k samoobslužným činnostem
- jednoduché pracovní činnosti – prostírání, hygiena..

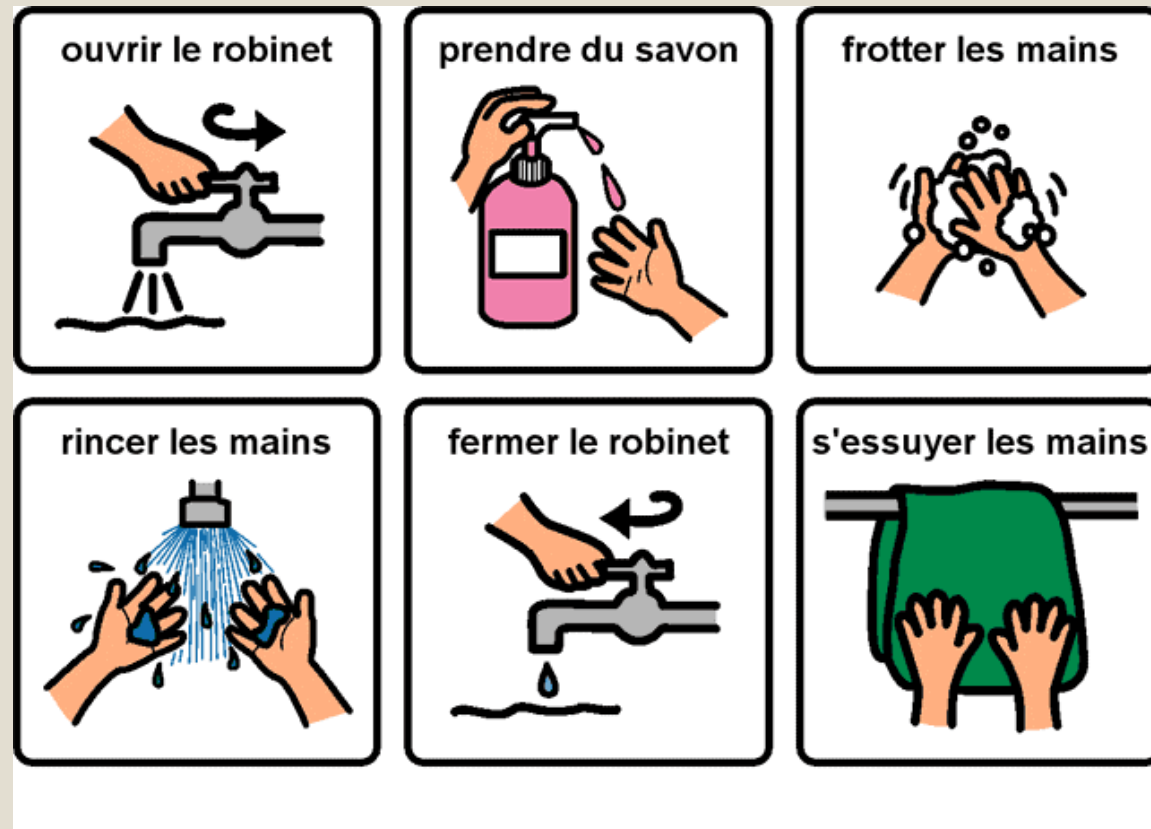
- **Obrazová**

- fotografie, barevné a černobílé obrázky
- piktogramy a další grafické symboly
- lze využít různé varianty obrazového materiálu, fotografií, dle potřeby lze doplnit i text
- podmínka využití – diferenciacce a chápání zobrazené struktury

doporučení k přípravě

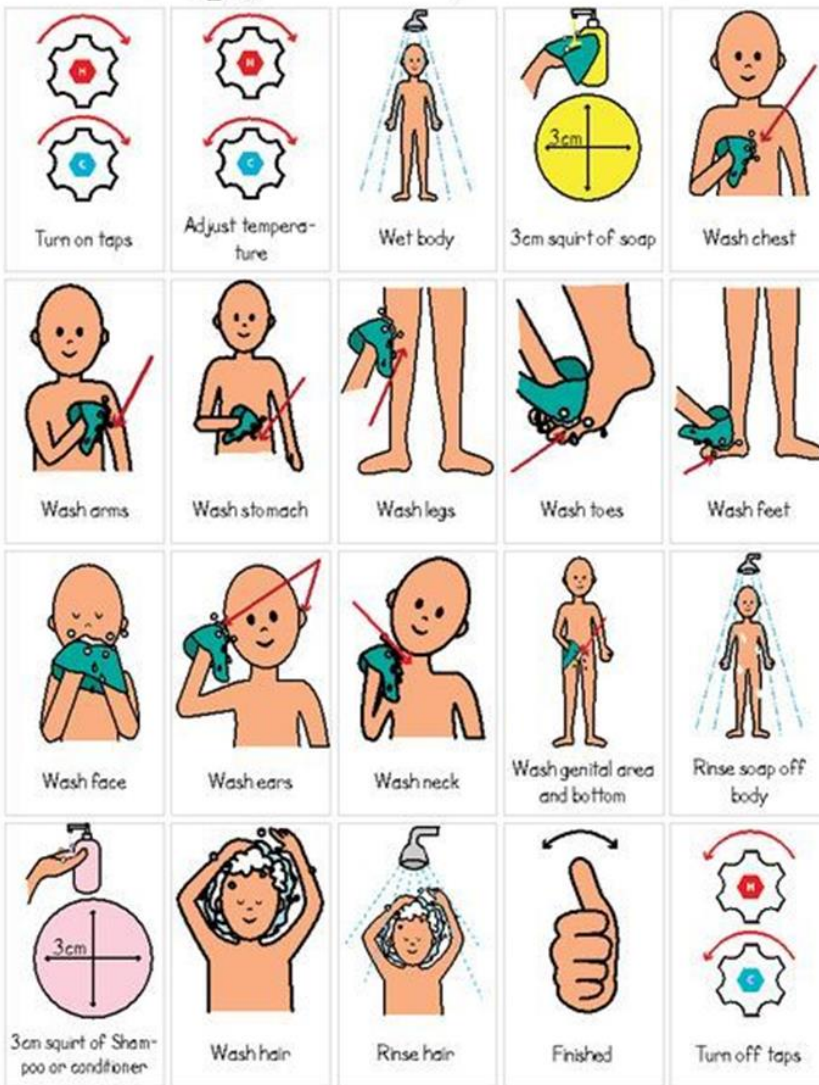
- rozpracování aktivity na jednotlivé kroky
- včetně přípravné fáze (co potřebujeme k činnosti – naleznete v ukázkách výše)
- analytický proces – snaha rozpracovat danou činnosti do maximálního počtu kroků
- tvorba univerzálního schématu
- individuální počet fází

Velmi časté je využití schémat v rámci rozvoje sebeobsluhy

Washing your body in the shower

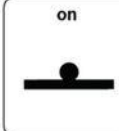
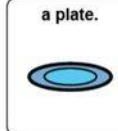

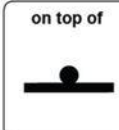

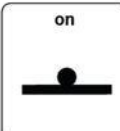

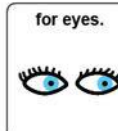

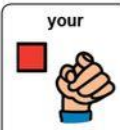

K podpoře orientace v prostředí

Velmi často jsou schémata užívaná i k nácvičku vaření

Oreo Spiders

1	Put 	an Oreo cookie 	on 	a plate.
2	Put 8 8	pretzel sticks 	in the cookie 	for legs.
3	Put 2 dots 2	of icing 	on top of 	the cookie.
4	Put M & M's 	on 	the icing 	for eyes.
5	Eat 	your 	spider. 	Yummy!

Made with Boardmaker - Mayer-Johnson, Inc. - P.O. Box 1579, Solana Beach, CA 92075 U.S.A. Phone (858) 550-0084

Karen Sadle, Check out our free social stories and pic cards for Halloween! www.thesuccessbox.com

Pumpkin Pie in a Cup

WHAT YOU NEED

1				
	Milk	2 cups of milk	Vanilla pudding mix	In a bowl
2				
	Milk	2 cup pumpkin pie filling	1 tablespoon pumpkin pie spice	In the bowl
3				
	Put 6 graham crackers	In bag	and crush	
4				
	Put crushed crackers	In bottom of cup	and top with pudding	
5				
	Scoop cool whip	on top of pudding	add crushed crackers on top.	

Grilled Cheese Sandwich

You will need:

Ingredients:

2 Slices Bread 1 Slice Cheese 1 Tablespoon butter

Instructions: Put pan on stove on low - medium heat

Lay both slices of bread down on a flat surface.

Spread half the butter on one slice of bread.

Lay bread in pan, butter side down, and top with cheese slice.

Butter second slice of bread with remaining butter.

Lay bread over cheese in pan with the butter side facing up.

When bottom bread is browned, use spatula to flip sandwich.

Cook until other side is browned and remove to plate. Enjoy!

©http://www.kidz101.com

Chocolate Peanut Butter Oatmeal Bars

You will need:

Ingredients:

3/4 cup Butter
 1/2 cup Brown Sugar
 1 tsp. Vanilla
 3 cups Oatmeal
 1 cup Chocolate Chips
 1/2 cup Peanut Butter

Directions:

- Melt butter in large saucepan on medium heat.
- Add brown sugar and vanilla .
- Add oatmeal stir for 4 minutes.
- Pour half the mixture in pan .
- Pour chocolate chips and peanut butter into bowl .
- Microwave 30 seconds, stir. Continue microwaving in 15 second increments until melted.
- Pour chocolate mix into pan, top with remaining oatmeal mixture.
- Cover and refrigerate 3 hours .

I k upozornění na rizika, důležité prvky v činnosti

After You Finish Cooking...

Unplug Appliances

Or

Turn Off Appliances

Put unused food away

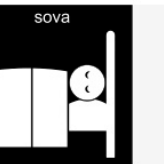
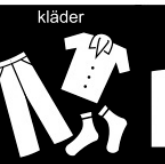
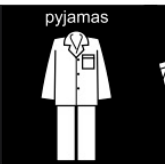
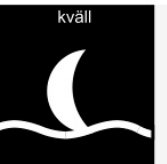
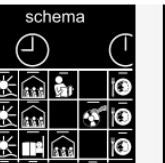
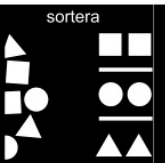
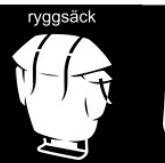
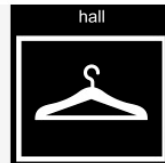
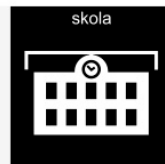
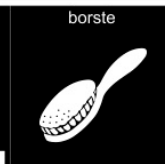
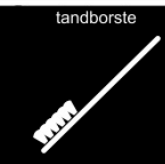
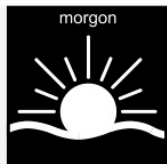
Put dishes in sink

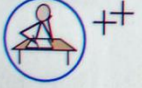

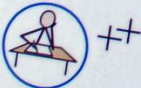

© 2013 BERTHO WOLFF

Safe	NOT SAFE	
		
		
		
		

K orientaci v čase – průběh dne, rozvrh hodin, činností...

M	Ti	O	To	F	L	S
 SKOLA	 SKOLA	 SKOLA	 SKOLA	 SKOLA	 GODIS	 GLASS
 NINTENDO	 KOMPIS	 NINTENDO	 STÄDA	 DATASPEL	 GOCART	 BOWLA
 LÄXOR	 KOMPIS	 LÄXOR	 TRÄNING	 BIO	 KOMPIS	 FILM

Morning Routine

6:15 am

Wake Up

6:20 am

Feed & Water Dog

6:25 am

Make Bed

6:30 am

Brush Teeth/
Wash Face

6:35 am

Brush Hair

6:40 am

Get Dressed

7:00 am

Take Medication

7:10-7:20 am

Get on Bus

Samuel's routine

To Do

1	2	3	4 	5 	6
					

I WAS

- A champion!
- Pretty good
- I will do better tomorrow.

My Goal x...5 x..... x...0

Monday				Friday			
Tuesday				Saturday			
Wednesday				Sunday			
Thursday							

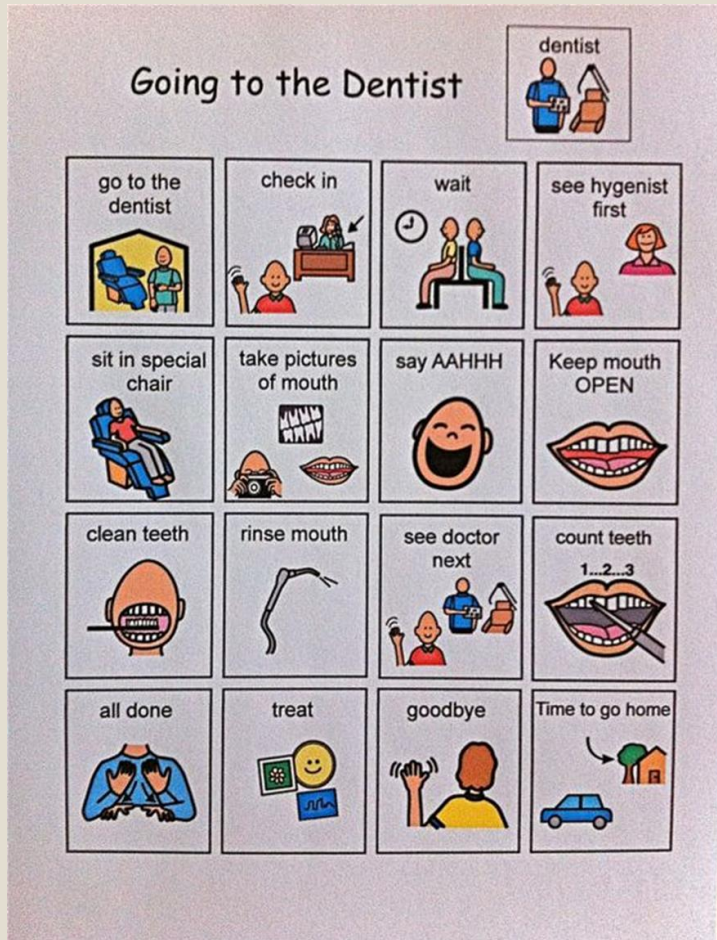
My Reward

Movie night with popcorn

good job!

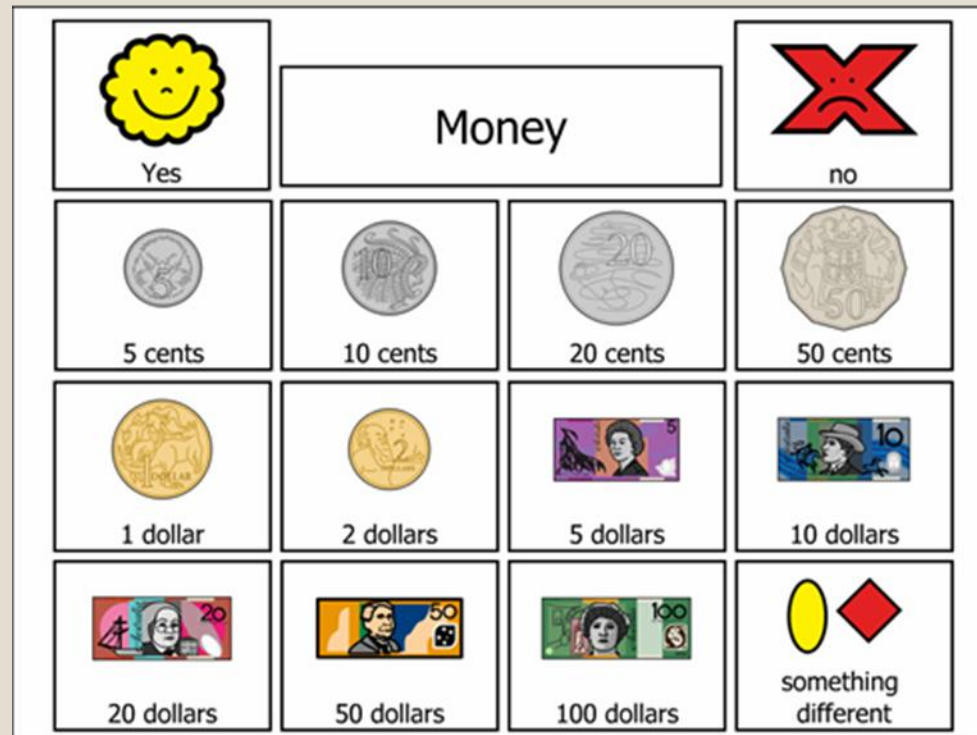

K podpoře zvládnání zátěžových situací

K orientaci v praktickém životě (symboly v nákupním seznamu, rozlišování peněz)

K orientaci v sociálních situacích, emocích...

 <p>Take turns</p>	 <p>Say please and thank you</p>
 <p>Share</p>	 <p>Listen</p>
 <p>Raise your hand</p>	 <p>Keep your hands to yourself</p>

Calm Down	
 <p>Sit on chair</p>	
 <p>Feet on floor</p>	
 <p>Fold hands</p>	
 <p>Take 3 deep breaths</p>	
 <p>Count to 10</p>	
 <p>Good work</p>	

Lze využít symboly, fotografie, kreslené obrázky – dle potřeb uživatelů

